

หนังสือ : กรณีศึกษาข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

สินชัย มาสำราญ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2552

ใบรับรองสารนิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อสารนิพนธ์ หนี้สินครู : กรณีศึกษาข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
นนทบุรี เขต 1

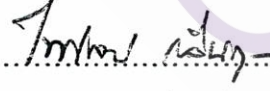
เสนอโดย สิ้นชัย มาตำราญ
สาขาวิชา การจัดการการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ อาจารย์โชติ แยมแสง

ได้พิจารณาเห็นชอบ โดยคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกล้า ทองขาว)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
(อาจารย์โชติ แยมแสง)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผศ.ดร.สมศักดิ์ คำริชอบ)

วันที่ ๑ เดือน ๗.ค. พ.ศ. ๕๒

ชื่อเรื่องสารนิพนธ์	หนี้สินครู : กรณีศึกษาข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1
ชื่อผู้เขียน	สินชัย มาสำราญ
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์โชติ แยมแสง
สาขาวิชา	การจัดการการศึกษา
ปีการศึกษา	2551

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการเป็นหนี้สิน เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้สินและความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนนทบุรี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างข้าราชการครูที่มีหนี้สินใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 50 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบกระจายต่อเนื่อง(Snowball Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถานภาพการเป็นหนี้ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้และความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาหนี้ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ข้าราชการครูที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุมากกว่า 51 ปี อายุราชการ มากกว่า 21 ปีขึ้นไป การศึกษาระดับปริญญาตรี และสมรสแล้ว
2. สถานะการเป็นหนี้ พบว่า ข้าราชการครูมีรายได้โดยเฉลี่ย 28,670.00 บาทต่อเดือน ขณะเดียวกันมีรายจ่าย 30,238 บาทต่อเดือน แหล่งเงินกู้สำคัญ 3 อันดับแรกได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู ธนาคารของรัฐบาลและธนาคารพาณิชย์ ตามลำดับ
3. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้ จากสถานะการเป็นหนี้ที่รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนมากกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือน ยังมีปัจจัยที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้ สาเหตุใหญ่ 3 ข้อ คือ 1) ซื้อมือหรือสร้างที่อยู่อาศัย 2) นำไปใช้จ่ายเพื่อดำรงชีวิตประจำวัน 3) ซื้อมือหรือเช่าซื้อยานพาหนะ
4. แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู ข้าราชการครู ส่วนใหญ่ชำระหนี้สินโดยการหักเงินเดือน และเข้าร่วม โครงการคลินิกการเงินครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยส่วนใหญ่มีแนวคิดในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูด้วยการเสนอให้ หน่วยงานของรัฐปรับลดภาระค่าครองชีพ และสำหรับตัวข้าราชการครูเองก็ควรลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและพยายามหารายได้เสริม

Thesis Title	Teachers Debt : Case Study of Teachers in Nonthaburi Educational Service Area Office I
Author	Sinchai Masamran
Advisor	Arjarn Choti Yamsang
Department	Education Management
Academic year	2008

Abstract

The purpose of the research is to study the situation of debt, cause of debt, and how to solve the problems as such, for teachers in Nonthaburi Educational Service Area office I. The data is available by snowball sampling of a group of 50 teachers who are in debt, by way of questionnaires for common status, situation of debt, cause of debt and ways to solve such problems, to be analyzed by percentile, average, and standard deviation.

Results :

1. Common status : By individual factors, most of the persons answering the questionnaire are women, over 51 years of age, with over 21 years in office, bachelor 's degrees and married.

2. Situation of debt : The average total income of teachers is 28,670 baht/month whereas the average total expense is 30.238 baht/month. The first three sources of loan are 1) teachers savings co-operatives, 2) government banks and 3) commercial banks.

3. Cause of debt : Apart from monthly over-expenditure, three other major causes are 1) the purchase/construction of housing 2) daily expenditure and 3) car instalment or leasing.

4. Problem-solving methods : Most teachers pay debt by deduction of some parts of their salary and by joining expenditure counseling clinic project for teachers and educational personals. Most propose that government lower the cost of living while teachers themselves should avoid unnecessary expenses, apply self-sufficient ways of living and earn extra income.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้โดยได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์โชติ แยมแสง อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำพร้อมตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ มาโดยตลอด จึงทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการการศึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องและให้ความกระจ่างในเชิงวิชาการเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 และบรรดาครู อาจารย์ในสังกัดทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการให้ข้อมูลและบุคคลที่สำคัญ คือ คุณบุษบง วรรณอารยันชัย เพื่อนนักศึกษา ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่การเงินของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 และคุณจุรีรัตน์ สิทธิโชค ซึ่งมีส่วนในการช่วยเหลือและสนับสนุนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณบิดา มารดา พี่น้องและบุตร ทั้งหลายที่ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจในการศึกษามาโดยตลอด และครูอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ผู้วิจัยจนทำให้การศึกษารั้งนี้ประสบความสำเร็จ

สินชัย มาสำราญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	
ภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๙
กิตติกรรมประกาศ.....	๑๑
สารบัญตาราง.....	๑๕
สารบัญภาพ.....	๑๖
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.5 นิยามศัพท์.....	4
2. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 ความหมายของหนี้.....	6
2.2 บ่อเกิดแห่งหนี้.....	7
2.3 ทฤษฎีและแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการส่งผลให้เกิดภาวะหนี้สิน.....	9
2.4 ภาวะหนี้สินของข้าราชการครู.....	13
2.5 ผลกระทบจากการเป็นหนี้.....	21
2.6 แนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู.....	23
2.7 การดำเนินงานแก้ไขปัญหาหนี้สินครูของรัฐบาล พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์....	31
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	38
2.9 สรุปบทเรียนการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูที่ผ่านมา.....	40
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	43
3.1 กำหนดประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	43
3.2 สร้างเครื่องมือการวิจัย.....	44

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	48
4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพการเป็นหนี้ของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	56
4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้ของผู้ตอบ แบบสอบถาม.....	59
	61
4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของผู้ตอบ แบบสอบถาม.....	64
	64
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	64
5.1 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	64
5.2 วิธีดำเนินการวิจัย.....	64
5.3 สรุปผลการวิจัย.....	66
5.4 อภิปรายผล.....	67
5.5 ข้อเสนอแนะ.....	71
บรรณานุกรม.....	74
ภาคผนวก.....	77
ภาคผนวก ก. หนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล.....	78
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	80
ภาคผนวก ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ.....	92
ประวัติผู้วิจัย.....	94

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ข้อมูลผู้ลงทะเบียนและให้ข้อมูลการเป็นหนี้ ปี 2548	15
2.2 ข้อมูลรายละเอียดการเป็นหนี้รายบุคคลของผู้ลงทะเบียน ปี 2548	15
2.3 ข้อมูลหนี้ข้าราชการครูจากการสำรวจ ตั้งแต่ปี 2539-2546	16
2.4 สาเหตุของการเกิดหนี้ จำนวนข้าราชการครูและจำนวนมูลหนี้	18
4.1 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	48
4.2 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	49
4.3 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	49
4.4 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่	50
4.5 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุราชการ	50
4.6 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับเงินเดือน	51
4.7 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้อื่นๆต่อเดือน	51
4.8 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน	52
4.9 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพสมรส	52
4.10 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนบุตร	53
4.11 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพคู่สมรส	53
4.12 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้ของคู่สมรส	54
4.13 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว	55
4.14 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว ที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องอุปการะเลี้ยงดู	55
4.15 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามภาระที่ต้องส่งเสียเลี้ยงดู บุคคลอื่น	56
4.16 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามความสมดุลทางการเงิน	56
4.17 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ต่อเดือน	57

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.18 คำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระยะเวลาการเกิดหนี้	57
4.19 คำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนหนี้สินทั้งหมด	58
4.20 คำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประเภทของภาวะหนี้สิน ของข้าราชการครู	58
4.21 คำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยที่ก่อให้เกิด สถานภาพการเป็นหนี้	59
4.22 คำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามแหล่งที่มาของหนี้สิน	60
4.23 คำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต	60
4.24 คำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามตามระยะเวลาการผ่อนชำระหนี้	61
4.25 คำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามตามวิธีการผ่อนชำระหนี้สิน	61
4.26 คำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่เข้าร่วม โครงการแก้ปัญหาหนี้สิน	62

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์.....	12
2.2 แบบแผนการสูมตัวอย่าง.....	44
2.3 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวิจัย.....	46

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทาน เนื่องใน โอกาสงานพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ. หอประชุม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันศุกร์ที่ 24 มกราคม 2540

“ การพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญยิ่งขึ้นไปนั้นย่อมต้องพัฒนาบุคคลก่อน เพราะถ้าบุคคล อันเป็นองค์ประกอบของส่วนรวมไม่ได้รับการพัฒนาแล้ว ส่วนรวมจะเจริญและมั่นคงได้ยากยิ่ง การที่บุคคลจะพัฒนาได้ก็ด้วยปัจจัยประการเดียว คือ การศึกษา การศึกษานั้นแบ่งเป็นสองส่วน คือ การศึกษาด้านวิชาการส่วนหนึ่งกับการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นผู้มีจิตใจใฝ่ดีใฝ่เจริญ มีปรกติละอาย ชั่วกลัวบาปส่วนหนึ่ง การพัฒนาบุคคลจะต้องพัฒนาให้ครบถ้วนทั้งสองส่วน เพื่อให้บุคคลได้มีความรู้ไว้ใช้ประกอบการและมีความดีไว้เกื้อหนุน การประพฤติปฏิบัติทุกอย่างให้เป็นไปในทางที่ ถูกที่ควรและอำนวยผลเป็นประโยชน์ที่พึงประสงค์ ”

และพระบรมราโชวาท พระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัล ณ.ศาลาดุสิตาลัย เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2524

“ การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน ล้วน พอเหมาะกับทุกๆด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษา ความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้ตลอด ”

จากพระบรมราโชวาททั้งสอง ให้ความสำคัญกับการศึกษา การจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาหรือแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีเป้าหมายปลายทางที่ผู้เรียนต้องเก่ง ดี มีความสุข หมายถึง ผู้เรียนต้องมีความรู้ มีคุณธรรม และในช่วงชีวิตการเป็นผู้เรียนต้องมีความสุขในการมาโรงเรียน นอกจากนี้ การศึกษายังมุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้มองการณ์ไกล รู้จักคิดวิเคราะห์ มีเหตุผล มีวินัย รู้จักรับผิดชอบตนเอง ครอบครั้ว ชุมชนและสังคม มีความรู้ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้ประเทศไทยแข่งขันและร่วมมือกับประเทศอื่นๆ โดยมีกลไกหลัก ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนพันธกิจนี้ได้ตามวัตถุประสงค์ ก็คือ ครู และบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา(สกสค.)

มปพ:หน้าคำนำ) และจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนพันธกิจนี้จะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถทำหน้าที่ครูได้อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี สมกับที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง แต่หากครูซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นแม่พิมพ์ กลายมาเป็นแม่พิมพ์ที่ไม่มีคุณค่า ความงดงาม ผลผลิตที่ออกมาย่อมขาดคุณภาพ ครูเป็นปुरुชนธรรมดา แต่ถูกวางบทบาทไปตาม ความคาดหวังของสังคม แท้ที่จริงแล้วครูมีชีวิตเลือดเนื้อ มีความรู้สึก มีความรับผิดชอบชีวิต และมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว เมื่อท่านเหล่านี้ต้องมาประสบปัญหาหนี้สิน ย่อมเกิดความวิตกกังวลกับเรื่องดังกล่าว อันอาจส่งผลให้การขับเคลื่อนพันธกิจทำได้ไม่เต็มที่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประเทศชาติและอนาคต

ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้บริโภคกลุ่มหนึ่งในสังคมที่ต้องการความเป็นอยู่ที่ดี อยากรู้ อยากรู้ ในปัจจัยสี่ เช่นเดียวกับปुरुชนทั่วไป ปัจจัยสี่ที่เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ปัจจัยเหล่านี้จะสามารถมาทดแทนความอยากได้ของมนุษย์ต้องอาศัยเงินเป็นตัวแปร ความต้องการดังกล่าว ถ้าเป็นครูที่มีเงินทอง ทรัพย์สินมากพอก็จะไม่เดือดร้อนอะไร สำหรับครูบางกลุ่มที่มีความต้องการในสิ่งนั้นๆ แต่ขาดทุนทรัพย์จำเป็นและเป็นที่มาของการก่อหนี้ในรูปแบบต่างๆ แม้ว่าการกู้หนี้ยืมสินเป็นเรื่องปกติของคนในสังคมและในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม แต่เมื่อชีวิตเป็นเรื่องของการเลือก และเมื่อเลือกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องการใช้จ่ายเงินและการก่อหนี้ ปัญหาต่างๆก็ย่อมจะไม่เกิดขึ้น นั่นหมายถึง มีความสามารถในการจ่ายคืนหนี้ได้ตามสัญญา และไม่มีหนี้ค้างชำระ การมีภาระหนี้สินมากหรือน้อยก็ย่อมไม่เป็นปัญหาแต่อย่างใด

ปัจจุบันประเทศไทยมีครูทั้งภาครัฐและเอกชนกว่า 600,000 คน(กระทรวงศึกษาธิการ. 2550:1) กระจายอยู่ในสถานศึกษามากกว่า 40,000 แห่งทั่วประเทศ ภาพลักษณ์ของครูในสังคมไทยในอดีตเคยเป็นบุคคลที่มีเกียรติและมีศักดิ์ศรี สังคมให้การยอมรับและยกย่อง ถือได้ว่าครูเป็นผู้นำของสังคมโดยเฉพาะในสังคมชนบท รายได้จากเงินเดือนทำให้ครูดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขสบาย ไม่ต้องดิ้นรนประกอบอาชีพอื่นเป็นอาชีพรอง ปัญหาส่วนตัวหรือปัญหาในครอบครัวมีน้อย ครูจึงครองตนเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม แต่ในสภาวะการณ์ปัจจุบันของสังคมไทยและที่จะเป็นต่อไปในอนาคตที่เรียกว่า กระแสโลกาภิวัตน์ มิติการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้สะท้อนระบบสังคมไทยหลายประการ ที่มีผลกระทบต่อคนไทย(ทิพพาศรี อินทะภูด 2547:1-2) คือ ความเป็นสังคมการเรียนรู้ สังคมที่มีลักษณะวัฒนธรรมแก่งำไร สังคมของการเปิดรับเสรีทางวัฒนธรรม เกิดวัฒนธรรมบริโภคนิยม คนในสังคมรู้จักการใช้หรือบริโภคมากกว่าการผลิต ครูเป็นประชากรกลุ่มหนึ่งที่ถูกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ ครูซึ่งควรได้รับการยอมรับและยกย่อง ใน

สังคมว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง มีเกียรติและศักดิ์ศรี มีรายได้พอเพียงกับการดำรงชีวิตได้พลอยถูกปรับเปลี่ยนและกระทบอย่างรุนแรงจากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว อาชีพครูกลายเป็นอาชีพที่มีหนี้สินเป็นอันมาก(ธรรมสิทธิ์.2544 อ้างถึงใน ทิพพาศรี อินทะกุล ,2547:2) จากการสำรวจภาระหนี้สินของข้าราชการครูทุกกรมในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงาน ก.ค.ศ.(กค.เดิม) เมื่อปี พ.ศ. 2539 สำรวจพบครูมีหนี้ 507,607 คน (สำนักคณะกรรมการ สกสค. 2551:4)มีหนี้ในระบบ คือ สถาบันการเงินต่างๆ 81,162 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2542 สำรวจครูจำนวน 498,740 ราย ปรากฏว่ามีหนี้จำนวน 378,058 ราย มูลหนี้ทั้งสิ้น 138,616,500,000 บาท ในปี พ.ศ. 2550 ผลการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา(สกสค.) พบว่า มีครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ลงทะเบียนว่ามีหนี้สินมาก จำนวน 143,950 คน คิดเป็นหนี้สินรวม 173,757,392,945 บาท เฉลี่ยคนละ 1.2 ล้านบาท (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา(สกสค.).ม.ป.พ.:71) ซึ่งนับว่าสูงมาก จึงจำเป็นต้องแก้ปัญหาหนี้สินครูอย่างเร่งด่วนและเป็นระบบ

จากสภาพและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ครูเป็นแม่พิมพ์ที่จะหล่อหลอมผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า ในขณะที่สภาพอันแท้จริงของครูต้องรับภาระหนี้สิน ซึ่งเป็นภาระที่ทุกข์ใจและเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่ครูจะต้องเอาตัวให้รอด จึงทำให้ครูขาดความทุ่มเท การเสียสละ และสุดท้ายผลเสียจะตกกับผู้เรียน ขาดโอกาสที่จะได้รับสิ่งดีๆ รวมทั้งส่งผลกระทบต่อมาตรฐานการทำงานของครูเองเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องหาหนทางแก้ปัญหา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหนี้สินครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต1

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการเป็นหนี้สินของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต1
2. เพื่อศึกษาเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้สินของข้าราชการครู
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับหนี้สินของข้าราชการครู โดยศึกษาในเรื่อง

1. สภาพการเป็นหนี้สิน

2. เหตุปัจจัยของการเป็นหนี้
3. การแก้ไขปัญหาหนี้
4. การชำระหนี้และแนวทางปลดหนี้

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสภาพการเป็นหนี้สินของข้าราชการครู โดยเฉพาะหน่วยงานรัฐซึ่งมีหน้าที่หลักเพื่อกำหนดนโยบายและแผนงานในการดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู

1.5 นิยามศัพท์

- * 1. **หนี้** คือ นิติสัมพันธ์ ซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ลูกหนี้ มีหน้าที่ชำระหนี้ให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า เจ้าหนี้ หนี้เป็นบุคคลสิทธิ ทางด้านเจ้าหนี้เรียกว่า สิทธิเรียกร้อง เจ้าหนี้เป็นเจ้าของสิทธิเรียกร้องนั้น ทางด้านลูกหนี้มีหน้าที่ชำระหนี้ หนี้ได้แก่การ โอนกรรมสิทธิ์ การกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ
- * 2. **หนี้สิน** หมายถึง พันธะที่กิจการมีต่อบุคคลภายนอกอันเกิดจากรายการที่กระทำในอดีตหรือในปัจจุบัน ซึ่งจะต้องชำระล้างให้หมดไปโดยการส่งมอบทรัพย์สิน หรือการให้บริการในอนาคต
3. **หนี้ปกติ** หมายถึง ข้าราชการครูที่มีวงเงินกู้ต่ำเมื่อถูกหักเงินเดือนแล้วสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้โดยไม่มีปัญหา
4. **หนี้ปกติที่ต้องการความช่วยเหลือ** หมายถึง ข้าราชการครูที่มีวงเงินกู้สูง เมื่อถูกหักเงินเดือนแล้วต้องการความช่วยเหลือเล็กน้อย จะสามารถผ่อนชำระได้สะดวกโดยไม่เดือดร้อน
5. **หนี้วิกฤต** หมายถึง ข้าราชการครูที่มีวงเงินกู้สูง เมื่อถูกหักเงินเดือนแล้ว ไม่มีเงินเหลือพอที่จะสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้
6. **สภาพการเป็นหนี้สิน** หมายถึง การที่ข้าราชการครูมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ จำเป็นต้องยืมจากที่อื่นมาจุนเจือ
7. **เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพเป็นหนี้** หมายถึง รายการที่ต้องจ่ายซึ่งรวมแล้วมากกว่ารายรับ

8. **ข้าราชการครู** หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 และให้หมายความรวมถึง ผู้ที่ไม่ได้ประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการศึกษาแต่ในบางครั้งต้องทำหน้าที่สอนด้วย

9. **เขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1** หมายถึง หน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยอำเภอเมืองนนทบุรี และอำเภอบางกรวย ของจังหวัดนนทบุรี มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตการศึกษามาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา หนี้สินครู : กรณีศึกษาข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษานนทบุรี เขต 1 มีงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

- 2.1 ความหมายของหนี้
- 2.2 บ่อเกิดแห่งหนี้
- 2.3 ทฤษฎีและแนวคิดต่างๆที่เกี่ยวข้องต่อการส่งผลให้เกิดภาวะหนี้สิน
- 2.4 ภาวะหนี้สินของข้าราชการครู
- 2.5 ผลกระทบของการเป็นหนี้
- 2.6 แนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู
- 2.7 แนวทางการดำเนินงานแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูของรัฐบาล
พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.9 สรุปการแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู

2.1 ความหมายของหนี้

คำว่า หนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้ให้คำจำกัดความของคำว่าหนี้ไว้ แต่
ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างคำจำกัดความของนักนิติศาสตร์ (โสภณ รัตนกร 2542: 22)

(1) De Breker ให้คำจำกัดความว่า “หนี้ เป็นสิทธิที่จะเรียกร้องให้บุคคลที่แน่นอน
ชำระหนี้ด้วยการกระทำหรืองดเว้นการกระทำที่แน่นอน ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่า สามารถก่อให้เกิดผล
ทางกฎหมายได้”

(an obligation is a right to claim performance of definite act or omission, recognised as capable
of producing a legal effect, from a definite person)

(2) Sehustur ได้อธิบายคำว่าหนี้ว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 คนซึ่งทำ
ให้บุคคลหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องให้อีกบุคคลหนึ่งกระทำการ หรืองดเว้นการกระทำบางอย่าง ซึ่งเป็นที่
ยอมรับว่าสามารถก่อให้เกิดผลทางกฎหมายได้

(a relation between two persons which entitles one of them to claim from the other some
act or omission recognised as capable of producing a legal effect)

(3) หลวงประดิษฐมนูธรรม ได้ให้ความหมายจากการวิเคราะห์ศัพท์ที่ปรากฏในกฎหมายของเอมเปารอโรมัน ยุคจัสติเนียน บรรพ 3 ลักษณะ 8 ว่า “หนี้” คือ ความเกี่ยวพันในกฎหมายระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ซึ่งฝ่ายหนึ่งเรียกว่าลูกหนี้ มีหน้าที่จำต้องโอนทรัพย์สินหรือกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้ (หลวงประดิษฐมนูธรรม(ปรีดี พนมยงค์)2472 : 1 อ้างถึงใน อรพรรณ พันธ์พัฒนา, 2544 : 8)

(4) ศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช กล่าวว่า “หนี้คือความผูกพันที่มีผลในกฎหมาย ซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า เจ้าหนี้ ชอบที่จะได้รับชำระหนี้มีวัตถุประสงค์เป็นการกระทำหรืองดเว้นหรือส่งมอบทรัพย์สินจากบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ลูกหนี้ (เสนีย์ ปราโมช 2505 : 277 อ้างถึงใน อรพรรณ พันธ์พัฒนา 2544 : 8)

(5) ศาสตราจารย์ ดร.จิต เศรษฐบุตร ได้ให้คำจำกัดความหนี้ว่าเป็นนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย ซึ่งฝ่ายหนึ่งต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้อีกฝ่ายหนึ่ง การกระทำแยกเป็น 3 ชนิด คือ 1. กระทำ 2. ละเว้นกระทำการ และ 3. การโอนทรัพย์สิน (จิต เศรษฐบุตร 2526 :375 อ้างถึงในอรพรรณ พันธ์พัฒนา 2544 : 8)

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะให้คำจำกัดความไว้อย่างไร องค์ประกอบของหนี้จะต้องมี 3 อย่างด้วยกัน คือ

1. ลูกหนี้
2. เจ้าหนี้
3. วัตถุประสงค์ คือ
  - การกระทำการ หรือ
  - การงดเว้นกระทำการ หรือ
  - การส่งมอบ/โอนทรัพย์สิน

ดังนั้น หนี้ คือ นิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย บุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า เจ้าหนี้ มีสิทธิให้บุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ลูกหนี้ ให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยสิทธินี้อาจบังคับได้ตามกฎหมายลักษณะหนี้ (อรพรรณ พันธ์พัฒนา 2544 : 9)

2.2 บ่อเกิดแห่งหนี้

บ่อเกิดแห่งหนี้ มี 3 ประการ คือ

- 1.) นิติกรรมสัญญา
- 2.) นิติเหตุ
  - ละเมิด
  - จัดการงานนอกสั่ง
  - ลาภมิควรได้

3.) บทบัญญัติของกฎหมาย

1. นิติกรรมสัญญา

ก. สัญญา โดยส่วนใหญ่สัญญาก่อให้เกิดหนี้ แต่สัญญาบางชนิดก็ไม่ก่อให้เกิดหนี้ เช่น สัญญาให้ เป็นสัญญาที่ไม่ก่อให้เกิดหนี้เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 523 บัญญัติว่า “การให้นั้น ท่านว่ายอมสมบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ให้” การส่งมอบทรัพย์สินที่ให้จึง ไม่ถือเป็นหนี้ที่จะต้องกระทำการ แต่เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของสัญญาให้

สัญญาที่ก่อหนี้นั้น อาจก่อให้เกิดหนี้แก่คู่สัญญาเพียงฝ่ายเดียว หรือก่อให้เกิดหนี้แก่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายก็ได้

สัญญาก่อให้เกิดหนี้ฝ่ายเดียว เช่น สัญญาขี้ม ในกรณีของการกู้ยืมเงิน ผู้กู้เป็นลูกหนี้ต้องส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ ส่วนการที่ผู้ให้กู้ต้องส่งทรัพย์สิน คือ เงินให้ขี้ม นั้น ไม่ถือเป็นหนี้ เพราะการขี้มนั้นยอมสมบูรณ์เมื่อส่งมอบทรัพย์สิน ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 641 บัญญัติว่า “การให้ขี้มใช้คงรูปนั้น ท่านว่ายอมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินซึ่งให้ขี้ม” ดังนั้น การส่งมอบทรัพย์สินที่ขี้มจึงเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของสัญญาขี้ม จึงมิใช่หนี้

สัญญาก่อให้เกิดหนี้สองฝ่าย เช่น สัญญาซื้อขาย เพราะผู้ขายต้องเป็นลูกหนี้ในการส่งมอบทรัพย์สินที่ขาย และผู้ซื้อเป็นลูกหนี้ในการส่งมอบชำระราคาแก่ผู้ขาย สัญญาที่ก่อให้เกิดหนี้สองฝ่ายนี้เรียกว่า “สัญญาต่างตอบแทน”

ข. นิติกรรม นิติกรรมเพียงบางประเภทเท่านั้นที่ก่อให้เกิดหนี้

ตัวอย่างของนิติกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดหนี้ เช่น คำเสนอไม่ก่อให้เกิดหนี้ เพราะระหว่างที่ยังไม่มีคำสนอง ผู้เสนอสามารถถอนคำเสนอได้ และถ้าหากผู้เสนอถอนคำเสนอ ผู้รับคำเสนอซึ่งเป็นเจ้าหนี้ยื่นฟ้องต่อศาล ผลคือ ศาลสั่งให้ไม่ถอนคำเสนอ เท่ากับคำเสนอยังมีผลอยู่แต่ก็ไม่ก่อให้เกิดหนี้อื่นๆ ขึ้นแต่ประการใด หนี้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้รับคำเสนอทำคำสนองตอบกลับมา

คำสนองโดยตัวเองไม่ก่อให้เกิดหนี้เพราะหนี้จะเกิดเมื่อมีคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันก่อให้เกิดสัญญาอันเป็นบ่อเกิดแห่งหนี้นั่นเอง

ตัวอย่างนิติกรรมฝ่ายเดียวที่ก่อให้เกิดหนี้ เช่น การก่อตั้งมูลนิธิด้วยการทำนิติกรรมยกให้ในระหว่างมีชีวิตอยู่ และคำมั่นจะให้รางวัลแก่สาธารณชนทั่วไปตามมาตรา 362 เป็นต้น

แต่ก็มีผู้ไม่เห็นด้วยว่า นิติกรรมฝ่ายเดียวจะก่อให้เกิดหนี้ขึ้นได้โดยยังไม่มีเจ้าหนี้ เมื่อมีการเรียกร้องเอาสิทธิตามนั้น ก็จะกลายเป็นความผูกพันตามสัญญาขึ้นมา จึงไม่มีช่องทางที่จะคิดได้ว่านิติกรรมฝ่ายเดียวเป็นมูลเหตุให้ก่อหนี้ขึ้น

2. นิติเหตุ คือ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควร ใต้นั้น เป็นเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดผลหรือหนี้ทางกฎหมายขึ้น

หนี้จากการละเมิด เกิดขึ้นจากหลักที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ว่าบุคคลต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ตนได้ก่อขึ้น

เช่น ก. ขับรถชน ข. ก. เป็นลูกหนี้จากการกระทำละเมิด มีหนี้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ ข. ซึ่งเป็นเจ้าหนี้

หนี้จากการจัดการงานนอกสั่ง บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 395 และมาตรา 401 เป็นหนี้ที่ไม่ได้เกิดจากสัญญาแต่เมื่อมีพฤติกรรมเกิดขึ้นตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 395 ลูกหนี้ก็ต้องรับผิดชอบโดยเทียบเคียงคล้ายกับการที่ถือว่ามีสัญญาตัวแทนต่อกัน (Quasi Contract)

เช่น ก. และ ข. มีบ้านติดกัน ขณะที่ ก. ไม่อยู่บ้าน ฝนตกหนักมาก ข. จึงทำเชือกกันน้ำไม่ให้ไหลเข้าท่วมบ้าน ก. ก. มีหนี้ต้องจ่ายเงินให้ ข. ถ้าการสมประโยชน์ คือ การป้องกันน้ำ ทำให้น้ำไม่ท่วมบ้าน ก.

หนี้จากลาภมิควรได้ เกิดขึ้นจากหลักที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 406 ว่าลูกหนี้ไม่มีความชอบธรรม หรือ ไม่มีมูลที่จะรับเอาทรัพย์สินหรือลาภไว้ จึงมีหนี้ต้องคืนทรัพย์สินหรือลาภนั้น (Unjust Enrichment)

เช่น ก. เป็นลูกหนี้ ข. ชำระหนี้ให้แก่ ข. แล้ว ต่อมา ก. ถึงแก่ความตาย ใกล้เคียงทายาทของ ก. ไม่ทราบว่า ก. ชำระหนี้แล้ว จึงชำระหนี้ซ้ำอีก ดังนี้ เป็นกรณีที่ ข. รับไว้โดยไม่มีมูลหรือไม่มีความชอบธรรม ข. จึงมีหนี้ต้องคืนเงินที่รับไว้ให้ ก.

3. บทบัญญัติของกฎหมาย

หนี้ตามบทบัญญัติของกฎหมายอาจเกิดขึ้นจากสถานะของบุคคล เช่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 บิดา มารดาต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตร หรือสามีภริยามีหน้าที่ต้องอุปการะซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ หนี้ตามบทบัญญัติของกฎหมายอาจเกิดขึ้นจากกฎหมายกำหนดหน้าที่ไว้โดยตรงก็ได้ เช่น ผู้มีรายได้มีหน้าที่ต้องชำระภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรหรือมีหน้าที่ต้องชำระค่าธรรมเนียมตามพระราชบัญญัติต่างๆ เช่น การเสียค่าธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายที่ดิน เป็นต้น

2.3 ทฤษฎีและแนวคิดต่างๆที่เกี่ยวข้องต่อการส่งผลให้เกิดภาวะหนี้สิน

2.3.1 ทฤษฎีเจตนาหรือทฤษฎีอัตวิสัย (The Will Theory or The Subjective Theory)

ทฤษฎีเจตนาหรือทฤษฎีอัตวิสัยเป็นทฤษฎีดั้งเดิม ซึ่งเน้นความสำคัญของเจตนาว่าเป็นปัจจัยสำหรับหนี้ทุกประเภท ความผูกพันทางกฎหมาย (Legal Bond) ซึ่งก่อให้เกิดหนี้ เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง “หน้าที่” กับ “สิทธิเรียกร้อง” อันเกิดจากเจตนาของบุคคล 2 ฝ่าย สิทธิ

เรียกร้องให้ชำระหนี้เป็นสิทธิประเภทบุคคลสิทธิ ซึ่งผู้ทรงสิทธิมีเจตนาจะควบคุมการปฏิบัติของอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งถูกผูกมัดไว้ ทฤษฎีอธิบายหนี้ในแง่สิทธิที่จะได้รับการชดใช้(credit-right) หรืออำนาจของเจ้าหนี้ที่จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ และลูกหนี้มีเจตนายอมจำนนต่อเจ้าหนี้ อันเป็นการมองในแง่ของอัตตวิสัย

2.3.2 ทฤษฎีภาวะวิสัย (The Objective Theory)

ทฤษฎีนี้เกิดจากแนวความคิดของนักกฎหมายเยอรมัน ซึ่งไม่ยอมรับทฤษฎีดั้งเดิมโดยถือว่าหนี้เป็นความสัมพันธ์ทางด้านภาวะวิสัยระหว่างกองทรัพย์สิน 2 กอง มิใช่เป็นเรื่องสิทธิส่วนตัวของเจ้าหนี้ที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ทฤษฎีนี้วิเคราะห์หนี้ด้วยการเอาสภาพบังคับของกฎหมายเป็นจุดเริ่มต้น สิ่งที่สำคัญของหนี้คือการที่ลูกหนี้ต้องจำนนต่อการถูกเจ้าหนี้ฟ้องคดี โดยถือว่า การที่สามารถบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้เป็นเพียงเหตุจูงใจหรือเหตุผลของหนี้เท่านั้น

แนวความคิดนี้สอดคล้องกับกฎหมายโรมัน เรื่องหนี้เหนือบุคคล(personal obligata) ซึ่งเจ้าหนี้มีอำนาจเหนือเนื้อตัวร่างกายของลูกหนี้และหนี้เหนือทรัพย์สิน (res obligata) ซึ่งเจ้าหนี้มีอำนาจเหนือตัวทรัพย์สินที่จำนำ จำนอง ทั้งสองกรณีนี้เจ้าหนี้หาได้เข้าไปควบคุมเจตนาของลูกหนี้ไม่แต่ลูกหนี้หรือตัวทรัพย์สินเข้าไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้

ตามทฤษฎีเจตนาเมื่อไม่มีการชำระหนี้ ก็จะเริ่มต้นพิจารณาจากจุดที่ว่า ลูกหนี้มีหน้าที่ต้องชำระหนี้อย่างไร แต่ตามทฤษฎีภาวะวิสัยจะเริ่มต้นจาก “สิ่ง” ที่ต้องตอบสนองต่อสิทธิของเจ้าหนี้ คือตัวลูกหนี้เอง แม้ในปัจจุบันไม่อาจบังคับชำระหนี้เอา กับเนื้อตัวร่างกายของลูกหนี้ได้ การฟ้องบังคับชำระหนี้จะต้องฟ้องบังคับเอาจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ก็ตาม แต่การฟ้องคดีก็ต้องฟ้องบังคับเอา กับลูกหนี้ กองทรัพย์สินเป็นเพียงส่วนอุปกรณ์ของตัวลูกหนี้เท่านั้น และไม่อาจถูกบังคับแยกจากตัวลูกหนี้ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ตัวลูกหนี้นั่นเองเป็นผู้ตกอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบในเรื่องหนี้

2.3.3 ทฤษฎีระบบคู่ (The Dualist Theory)

ทฤษฎีนี้เป็นแนวความคิดใหม่ที่พัฒนามาจากกฎหมายเยอรมัน โบราณและกฎหมายโรมัน โดยถือว่าหนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วนเกี่ยวโยงกันคือหน้าที่และความรับผิดชอบ แต่ก็มีหนี้บางอย่างไม่เกี่ยวโยงกับความรับผิดชอบ และความรับผิดชอบบางอย่างไม่เกี่ยวโยงกับหนี้ เช่น ตัวประกันหนี้ในสมัยโบราณมีความรับผิดชอบไม่มีหนี้ และลูกหนี้ในกรณีนี้มีแต่หนี้โดยไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะตัวประกันชำระหนี้แทน ในสมัยดั้งเดิมผู้ทำละเมิดก็ต้องรับผิดชอบโดยไม่มีหนี้เพราะสมัยนั้นให้มีการแก้แค้นกันได้ ยังไม่มีการชดใช้ค่าเสียหายกัน แม้ว่าในปัจจุบันหน้าที่กับความรับผิดชอบจะผสมผสานกัน แต่ในบางกรณีก็ยังสามารถแยกกันได้ เช่น กรณีของสัญญาหมั้น และคำมั่นจะเข้าทำสัญญา เป็นต้น

ทฤษฎีนี้ถือว่าหนี้มีไว้แต่เพียง “หน้าที่” อย่างเดียว ดังแนวความคิดของทฤษฎีเจตนา และมีไว้ว่าจะมีแต่ “ความรับผิดชอบ” อย่างเดียว ดังแนวคิดของทฤษฎีภาวะวิสัย แต่เป็นการผสมผสาน

ขององค์ประกอบ 2 ประการนั้น ทฤษฎีนี้มักถูกอ้างไปสนับสนุนว่า “หนี้กรรมดา” นั้น ลูกหนี้ไม่มีหน้าที่ต้องชำระ แต่มีความรับผิดชอบ ฉะนั้นเมื่อลูกหนี้ชำระหนี้กรรมดาจึงเรียกคืนไม่ได้

แนวความคิดของทฤษฎีนี้สอดคล้องกับแนวความคิดในคอมมอนลอว์ที่ว่า สัญญาก่อให้เกิดหน้าที่ และหน้าที่เท่านั้นที่จะกลายเป็นพันธวิสัย หากไร้ความรับผิดชอบ ส่วนละเมิดก่อให้เกิดความรับผิดชอบเท่านั้น หากได้ก่อให้เกิดหนี้ไม่ นอกจากนั้นในเรื่องโอนสิทธิหน้าที่อาจกล่าวได้ว่า แม้หน้าที่อาจมอบหมายกันได้ ถ้าไม่มีลักษณะเป็นการส่วนตัว แต่ความรับผิดชอบอาจโอนกันไม่ได้

จะเห็นได้ว่าทฤษฎีเจตนาถือว่าหนี้เป็นความสัมพันธ์ของสิทธิ-หน้าที่ มีวัตถุประสงค์แห่งหนี้เป็นการชำระหนี้ การฟ้องคดีเป็นเรื่องของสภาพบังคับซึ่งอยู่นอกความสัมพันธ์ของหนี้ ส่วนทฤษฎีภาวะวิสัยไม่ถือว่าหนี้เป็นหน้าที่ แต่เป็นการตกอยู่ภายใต้สภาพถูกบังคับ ลูกหนี้มิได้ตกอยู่ภายใต้หน้าที่ แต่ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ โดยเป็นวัตถุประสงค์ที่จะต้องสนองตอบต่อสิทธิของเจ้าหนี้ เรื่องหน้าที่ชำระหนี้ นั้นถือว่าเป็นเรื่องของศีลธรรมอยู่นอกเหนือความสัมพันธ์ทางหนี้

ในทางทฤษฎี หน้าที่และความรับผิดชอบอาจแยกกันได้ หน้าที่เป็นเรื่องที่ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติ ส่วนความรับผิดชอบเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบังคับเอากับทรัพย์สินของลูกหนี้ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ การที่ลูกหนี้มีหนี้ต้องชำระเงินจำนวนหนึ่ง เป็นเรื่องของหน้าที่ แต่การบังคับชำระหนี้ทั้งเป็นเรื่องของความรับผิดชอบทำได้เพียงบางส่วน เพราะลูกหนี้มีทรัพย์สินไม่เพียงพอ หน้าที่มีอยู่อย่างใดก็มีอยู่อย่างนั้น แต่ความรับผิดชอบอาจเปลี่ยนแปลงได้โดยบทบัญญัติของกฎหมาย หรือข้อตกลง การแยกหน้าที่และความรับผิดชอบออกจากกันอาจทำให้เข้าใจเรื่องนี้ได้ชัดเจนขึ้น แต่ประโยชน์ในทางปฏิบัติมีน้อย หน้าที่และความรับผิดชอบเป็นเรื่องของหนี้ที่มองกันคนละแง่มุม และหน้าที่ไม่อาจมีอยู่ได้ โดยไม่มีความรับผิดชอบ และไม่อาจมีความรับผิดชอบโดยปราศจากหน้าที่ ทั้ง 2 เรื่องเกี่ยวโยงกัน และเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน

2.3.4 ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ เช่น มาสโลว์ เฮงซาเบร์ก ลัมคินส์ ซึ่งขอกกล่าวแต่ทฤษฎีของมาสโลว์ดังนี้

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) มาสโลว์ได้ตั้งสมมติฐานในเรื่องความต้องการไว้ดังนี้

- (1) มนุษย์ทุกคนมีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด
- (2) ความต้องการของมนุษย์จะเรียงลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูง เมื่อความต้องการขั้นต่ำกว่าได้รับการสนองแล้ว ความต้องการขั้นสูงต่อไปจะเป็นแรงจูงใจให้แสดงพฤติกรรมต่อไป
- (3) ความต้องการขั้นที่ได้รับการสนองแล้วจะไม่เป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมต่อไป

ดังนั้น ความต้องการที่มีอิทธิพลในการแสดงพฤติกรรม คือ ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการสนองตอบ

มาสโลว์ได้แบ่งความต้องการออกเป็น 5 ชั้น เรียงลำดับจากที่สำคัญที่สุดไปหาลำดับที่มีความสำคัญอันดับรองลงไปและมนุษย์จำเป็นต้องสนองความต้องการชั้นแรกๆ ก่อนจึงสนองความต้องการชั้นสูงต่อไป

ความต้องการดังกล่าวมีดังนี้

ภาพที่ 1 ลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์

(From : Wikipedia:<http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Maslow's-hierarchy-of-needs.svg>)

รายละเอียดของลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์มีดังนี้

1. ความต้องการด้านสรีระ (Physiological needs) ซึ่งเป็นความต้องการขั้นต่ำเพื่อการอยู่รอดของบุคคล เช่น ความต้องการเรื่องอาหาร น้ำ ออกซิเจน เป็นต้น มีปัจจัยขององค์การที่สามารถตอบสนองความต้องการระดับนี้ก็คือ การให้เงินเดือนขั้นต่ำสุดที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต รวมทั้งเงื่อนไขของการทำงานที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพนักงาน

2. ความต้องการความมั่นคง ปลอดภัย (Safety needs) ได้แก่ความต้องการเรื่องความมั่นคง ความปลอดภัย เสรีภาพที่ปลอดภัยจากการคุกคามใด ๆ เป็นต้น องค์การสามารถสร้างเงื่อนไขเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นที่ 2 นี้ โดยจัดเงื่อนไขที่ปลอดภัยในที่ทำงาน มีความยุติธรรม สร้างความมั่นคงในงานให้ความสะดวกสบายในการทำงาน จัดให้มีระบบประกันสวัสดิการสังคมและ

เงินตอบแทนหลังออกจากงานมีค่าจ้างตอบแทนที่สูงกว่าเพื่อความอยู่รอดพื้นฐานของการดำรงชีวิต การให้เสรีภาพในการรวมตัวเป็นสหภาพ เป็นต้น

3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ(Love and Belonging needs) ซึ่งประกอบด้วย ความต้องการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ต้องการความรัก ความผูกพัน ความเป็นเพื่อน และมิตรภาพ องค์การสามารถตอบสนองความต้องการระดับนี้ด้วยการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้พบปะสังสรรค์ทางสังคมระหว่างทำงาน ใช้วิธีเทสงานด้วยการแนะนำช่วยเหลือจันทมิตร ให้โอกาสสมาชิกได้ทำงานแบบ ทีมและพัฒนาสร้างความเป็นเพื่อนใหม่ขึ้นในที่ทำงาน

4. ความต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง และความภาคภูมิใจ (Esteem needs) เป็นความต้องการระดับที่สี่ ที่เกี่ยวกับการนับถือตนเองและการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น เป็นความต้องการความสำเร็จ ความมีเกียรติศักดิ์ศรี ความยอมรับในความมีชื่อเสียง เป็นต้น องค์การสามารถทำกิจกรรมได้หลายอย่างที่แสดงการตอบสนองความต้องการระดับนี้ เช่น การจัดงานเลี้ยงเป็นรางวัลฉลองความสำเร็จครั้งสำคัญ การให้เงินโบนัส แม้เป็นจำนวนเล็กน้อยก็ตาม การให้การยอมรับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงงานจากพนักงาน การมอบรางวัลเป็นโล่ห์ หรือสิ่งของเพื่อแสดงการให้เกียรติหรือยอมรับการกล่าวยกย่องถึงผลงานดีเด่นของพนักงานในโอกาสต่าง ๆ การประกาศรายชื่อผู้มีผลงานดีเด่นในฐานะเป็น “บุคคลดีเด่นประจำเดือนของบริษัท” การให้สิทธิพิเศษที่แสดงถึงการได้รับเกียรติยกย่อง ในความสำเร็จ เป็นต้น

5. ความต้องการตระหนักในตน(Self-actualization on needs) เป็นความต้องการ ขั้นสูงสุดของมนุษย์ที่เกิดขึ้นหลังจากความต้องการขั้นอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วได้รับการตอบสนองอย่างครบถ้วน เป็นความต้องการที่มีคุณค่าสูงสุดของความเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์แห่งตน (Self-fulfillment) ได้ทำและได้สำเร็จในทุกอย่างที่ตนใฝ่ฝันและปรารถนา ได้ใช้ความสามารถและพัฒนาศักยภาพของตนได้ถึงขีดสูงสุด ดังนั้นบุคลากรที่อยู่ในระดับนี้ จึงถือได้ว่าเป็นทรัพยากรทรงคุณค่าสูงสุดขององค์การซึ่งหาได้ยากยิ่ง

2.4 ภาระหนี้สินของข้าราชการครู

2.4.1 ข้อมูลการเป็นหนี้สินของข้าราชการครู

จากการสำรวจข้อมูลการเป็นหนี้สินของข้าราชการครูที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการสำรวจโดยสำนักงาน ก.ค.ศ.(สำนักงานก.ค. เดิม) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ดำเนินการแก้ปัญหาหนี้ของข้าราชการครู สรุปได้ดังนี้(กระทรวงศึกษาธิการ 2550: 4)

ในปี พ.ศ.2539 สำนักงานก.ค.เดมิได้สำรวจภาระหนี้สินของข้าราชการครูทุกกรมในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ข้าราชการครูมีหนี้จำนวน 507,607 ราย จากแหล่งเงินกู้ต่างๆ

ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู ธนาคาร สถาบันทางการเงิน รวมทั้งสวัสดิการของหน่วยงาน การสำรวจดังกล่าว พบมูลหนี้ ซึ่งเป็นหนี้ในระบบ จำนวน 81,162 ล้านบาท(ข้อมูล 30 กันยายน 2539)

ต่อมาปีพ.ศ. 2542 สำนักงาน ก.ค. ได้สำรวจหนี้สินข้าราชการครูอีกครั้ง พบว่า ข้าราชการครูจากที่สำรวจจำนวน 498,740 ราย มีหนี้จำนวน 378,058 ราย มูลหนี้รวมทั้งสิ้น 138,616,500,000 บาท แยกเป็นหนี้ในระบบ 132,019,358,310 บาท หนี้นอกระบบ 6,597,141,690 บาท(ข้อมูล ตุลาคม 2542)

พ.ศ. 2546 สำนักงาน ก.ค. ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลหนี้สินของข้าราชการครูทั่วประเทศเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำรงชีวิตที่ดี โดยประชาสัมพันธ์ให้ครูแจ้งข้อมูลหนี้จากแหล่งเงินกู้ต่างๆ รวมทั้งวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน ทั้งนี้ได้ส่งแบบแสดงความจำนงเข้าร่วมกิจกรรมแล้วให้ครูส่งข้อมูลกลับ ปรากฏว่า มีข้าราชการครูแจ้งข้อมูลกลับมาจำนวน 302,790 ราย ในจำนวนนี้เป็นลูกหนี้จากแหล่งเงินกู้ของธนาคาร/สถาบันการเงิน 109,957 ราย สหกรณ์ออมทรัพย์ครู 108,142 ราย ญาติพี่น้อง/บุคคลภายนอก 51,829 ราย และอื่นๆอีก 32,862 ราย ในด้านมูลหนี้ของข้าราชการครูพบว่า ข้าราชการครูมีหนี้จากแหล่งเงินกู้ต่างๆ รวมทั้งสิ้น จำนวน 156,459,938,123 บาท จำแนกเป็นมูลหนี้จากแหล่งเงินกู้ต่างๆ ดังนี้ ธนาคาร/สถาบันการเงิน 75,471,425,322 บาท สหกรณ์ออมทรัพย์ครู 63,477,391,958 บาท ญาติพี่น้อง/บุคคลภายนอก 12,669,335,452 บาท และอื่นๆ 4,841,785,391 บาท

ผลการสำรวจดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลการเป็นหนี้จากแหล่งอื่น โดยผลการวิจัยของสำรวจ จงเจริญ (2544, อ้างใน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550 : 5) จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ได้ศึกษาวิจัยปัญหาหนี้สินข้าราชการครูให้กับสำนักงาน ก.ค. ผลการวิจัยพบว่า ในปีพ.ศ. 2544 ครูทั่วประเทศมีหนี้สินประมาณ 200,000 ล้านบาท ซึ่งโดยเฉลี่ยแต่ละคนจะมีหนี้สินประมาณ 500,000 บาท โดยข้าราชการครูที่มีระดับเงินเดือน 15,000-20,000 บาท และมีอายุระหว่าง 41-50 ปี จะถือครองหนี้สูงสุดโดยสหกรณ์ออมทรัพย์ครูเป็นแหล่งที่ข้าราชการครูกู้มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ เมื่อพิจารณาสังกัดครูที่เป็นหนี้ พบว่า ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) มีหนี้สูงสุด รองลงมา คือ ข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษา นอกจากนี้งานวิจัยของสำรวจ จงเจริญ ดังกล่าว ยังได้สรุปภาพรวมมูลค่าหนี้ครู ตั้งแต่ปี 2542-2544 ว่ามีมูลค่าหนี้เพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูสังกัด สปช. แต่พบว่า ข้าราชการครูสังกัดกรมอาชีวศึกษาและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลมีมูลค่าหนี้สินลดลงในปี 2548 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสอ.) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 6) ได้รับมอบหมายจากกระทรวงศึกษาธิการให้ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลหนี้ครูให้ชัดเจน เป็นระบบ โดย สกสค. ได้เปิดโอกาสให้ครูลงทะเบียนและให้ข้อมูลการ

เป็นหนี้ระหว่างวันที่ 9 กันยายน 2548 ถึงวันที่ 9 ตุลาคม 2548 สรุปยอดผู้ลงทะเบียนทั้งสิ้น 131,217 คน จำแนกเป็นรายภาค ดังนี้

ตารางที่ 2-1 ข้อมูลผู้ลงทะเบียนและให้ข้อมูลการเป็นหนี้ ปี 2548

ภาค	จำนวนจังหวัด	จำนวนผู้ลงทะเบียน(ราย)
ภาคกลาง-ภาคตะวันออก	27	21,364
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	19	72,214
ภาคเหนือ	16	26,896
ภาคใต้	14	10,743
รวม	76	131,217

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการ สกสค. : กันยายน 2549

สำนักงานคณะกรรมการ สกสค. ได้บันทึกข้อมูลรายละเอียดการเป็นหนี้รายบุคคล ถึง ณ กันยายน 2549 จำนวน 126,671 คน (คิดเป็นร้อยละ 99.50 ของผู้มาลงทะเบียน) ผลการวิเคราะห์ ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2-2 ข้อมูลรายละเอียดการเป็นหนี้รายบุคคลของผู้ลงทะเบียน ปี 2548

รายการ	จำนวน(ล้านบาท)
จำนวนทรัพย์สินของผู้ลงทะเบียน	80,340.50.-
จำนวนหนี้สินรวม	135,352.50.-
หนี้ในระบบ	124,285.40.-
หนี้นอกระบบ	11,067.10.-
หนี้เฉลี่ยต่อคน	1.1-

จะเห็นได้ว่า ในปีพ.ศ. 2544 ที่สำรวจ จงเจริญ วิจัยไว้ ข้าราชการครุมีหนี้เฉลี่ย 500,000 บาทต่อคน ต่อมาในปี 2548 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา(สกสค.) ได้ทำการสำรวจ พบว่าข้าราชการครูเฉลี่ยมีหนี้สิน 1.1 ล้านบาทต่อคน ซึ่งเพิ่มเท่าตัว

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการ สกสค. ได้เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาลงทะเบียนการแก้ไขปัญหานี้สิ้นครู รอบสองประจำปี 2550 (ระหว่างวันที่ 9 สิงหาคม 2550- 30 กันยายน 2550 (สำนักงานคณะกรรมการสกสค.2551:7)) สรุปผลได้ดังนี้

ผู้ลงทะเบียนทั้งหมด (ปี 2548และปี 2550) จำนวน 143,950 คน

- ผู้ลงทะเบียนเดิม	จำนวน	134,594 คน
- ปรับปรุงข้อมูล	จำนวน	6,000 คน
- ผู้ลงทะเบียนใหม่	จำนวน	9,356 คน
- มีทรัพย์สิน	จำนวน	117,806,809,444 บาท
- มีหนี้สิน	จำนวน	173,757,392,945 บาท
- เฉลี่ยหนี้ต่อคน		1.2 ล้านบาท
- มีรายได้		6,261,438,356 บาท
- มีรายจ่าย		10,816,966,464 บาท
- เฉลี่ยรายจ่ายสูงกว่ารายได้		31,646 บาท/คน

จากข้อมูลการลงทะเบียน การจัดกลุ่มเป้าหมายพบว่า

1. หนี้เบา คือ มีมูลหนี้ไม่เกิน 75 เท่าของเงินเดือน มีจำนวน 102,139 คน เท่ากับ 79.20%
  2. หนี้หนัก คือ มีมูลหนี้เกิน 75 เท่าของเงินเดือนแต่ไม่เกิน 95 เท่าของเงินเดือน จำนวน 14,233 คนเท่ากับ 11.04%
  3. หนี้สาหัส คือ มีมูลหนี้เกิน 95 เท่าของเงินเดือน มีจำนวน 12,588 คน เท่ากับ 9.76%
- ข้อมูลการเป็นหนี้ของข้าราชการครูจากการสำรวจตั้งแต่ปี 2539-2546 มีดังนี้

ตารางที่ 2-3 ข้อมูลหนี้ข้าราชการครูจากการสำรวจ ตั้งแต่ปี 2539-2546

ปีที่สำรวจ	จำนวนครูที่แจ้งว่าเป็น หนี้(ราย)	มูลหนี้(บาท)	หนี้เฉลี่ยต่อคน (บาท)
2539	507,607	81,162,000,000	159,891
2542	378,058	138,616,500,000	366,654
2546	302,790	156,459,938,123	516,727

ที่มา : สำนักงาน ก.ค.ศ.

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ตั้งแต่ พ.ศ.2539 จนถึง พ.ศ.2546 สภาพการเป็นหนี้ของข้าราชการครูไทยได้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ในด้านมูลหนี้ข้าราชการครูมีมูลหนี้เฉลี่ยต่อคนเพิ่มขึ้นจาก 159,891 บาทต่อคน เป็น 516,727 บาทต่อคน หรือ 3 เท่าตัว

2.4.2 แหล่งเงินกู้ของข้าราชการครูที่เป็นหนี้

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับแหล่งเงินกู้ของข้าราชการครู มีข้อค้นพบที่สอดคล้องกันหลายฉบับ ดังนี้

ดาว นามบัณฑิต (2542) วิจัยพบว่า แหล่งหนี้สินของข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู มาก 3 ลำดับ คือ 1) สหกรณ์ออมทรัพย์ครู 2) ธนาคารของรัฐ และ 3) บุคคลทั่วไป สอดคล้องกับผลวิจัยของเมรี ปลื้มปัญญา พบว่า แหล่งเงินกู้ที่สำคัญของข้าราชการครู คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงิน

รจนา สรรสม (2544 อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการสกสค. 2551:9) วิจัยแหล่งที่มาของภาวะหนี้สินจากการสำรวจภาวะหนี้สินของข้าราชการครูประถมศึกษาอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบแหล่งที่มาของเงินกู้ ดังนี้

1. สหกรณ์ออมทรัพย์ครู	ร้อยละ 78.7
2. ธนาคารต่างๆ	ร้อยละ 65.2
3.ญาติพี่น้อง	ร้อยละ 26.2
4. เพื่อน	ร้อยละ 9.1
5. นายทุน	ร้อยละ 7.3
6. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์หรือ ธ.ก.ส.	ร้อยละ 4.9

2.4.3 สาเหตุการเป็นหนี้ของข้าราชการครู

สำนักงาน ก.ค.ศ. ได้สำรวจข้อมูลของข้าราชการครูทั่วประเทศ เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำรงชีวิตที่ดี เมื่อปี พ.ศ. 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ.2550:8) พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนข้าราชการครู จำนวนมูลหนี้ ซึ่งที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย 5 ลำดับแรก คือวัตถุประสงค์การกู้เพื่อนำเงินไปใช้ในการซื้อบ้าน/สร้างบ้านและที่ดิน ซึ่งวัตถุประสงค์นี้มีจำนวนข้าราชการครูกู้ยืมและมีจำนวนมูลหนี้มากที่สุด รองลงมาเพื่อการดำรงชีพเพื่อซื้อ/เช่าซื้อรถยนต์ จักรยานยนต์ เพื่อการศึกษาของบุตรหลานและตนเอง และเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-4 สาเหตุของการเกิดหนี้ จำนวนข้าราชการครูและจำนวนมูลหนี้

ลำดับ ที่	สาเหตุของการเกิดหนี้	จำนวนข้าราชการครูที่กู้ยืม(ราย)	จำนวนมูลหนี้(บาท)
1	ซื้อบ้านและที่ดิน	94,855	57,701,891,553
2	เพื่อการดำรงชีพ	87,938	50,316,732,300
3	ซื้อรถยนต์/จักรยานยนต์	40,582	25,090,888,074
4	เพื่อการศึกษา	33,463	8,621,064,047
5	เพื่อวัตถุประสงค์อื่น	22,923	8,073,284,765
6	เพื่อการลงทุน	19,355	6,158,588,411
7	ซื้อของมีค่า	3,674	497,488,969
	รวม	302,790	156,459,938,123

ที่มา : สำนักงาน ก.ค.ศ. ธันวาคม 2546

จากการรวบรวมงานวิจัยที่ได้มีการศึกษาถึงสาเหตุการเป็นหนี้ของครูพอสรุปได้ดังนี้
 สุทธิสม ดังก้อง(2536 อ้างถึงใน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 9) ได้ศึกษาปัจจัยที่เป็น
 ตัวกำหนดภาวะหนี้สินของข้าราชการครูศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูประถมศึกษา ในจังหวัดภาค
 อีสานตอนบน พบว่า ปัจจัยสำคัญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้เกิดภาวะหนี้สินของ
 ข้าราชการครู ดังนี้

1. ความนิยมสร้างบ้านขนาดใหญ่ราคาแพง
2. ความนิยมนำเงินไปลงทุน โดยไม่มีความรู้เพียงพอ
3. ความนิยมใช้เครื่องอำนวยความสะดวกตามสมัยนิยม
4. การมีจำนวนผู้อยู่ในอุปการะมาก
5. การไม่ยึดมั่นในศาสนธรรมเรื่องอบายมุข
6. การยึดมั่นในประเพณีเรื่องเอาหน้า
7. ยึดมั่นในส่วนรวมในงานสังคม
8. การถือปฏิบัติตามสมัยนิยมด้านการศึกษา

สมเกียรติ ฉายไช่น (2540 อ้างถึงในกระทรวงศึกษาธิการ.2550:6) ได้ศึกษาภาวะ
 หนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูทั่วประเทศ พบว่า เหตุผลในการกู้เงินของข้าราชการครู
 จากแหล่งเงินกู้ต่างๆ อันดับ 1 คือ นำเงินกู้อไปซื้อ ซ่อมและสร้างบ้าน อันดับ 2 กู้เพื่อซื้อรถยนต์

ส่วนตัว และอันดับ 3 กู้เพื่อนำไปชำระหนี้เดิม ซึ่งคล้ายกับผลวิจัยของดาว นามบัณฑิต(2542) ซึ่งได้วิจัยปัญหาหนี้สินข้าราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าสาเหตุการเกิดหนี้ของข้าราชการครูมาจาก 3 สาเหตุตามลำดับ คือ 1) กู้เงินเพื่อซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัย 2) นำไปใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน และ 3) นำไปซื้อผ่อนรถกระบะ และสำรวจ จงเจริญ มีข้อค้นพบที่ใกล้เคียงกันในเรื่อง สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้มี 3 ประการ คือ 1) เพื่อจัดหาที่อยู่อาศัย 2) เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และ 3) เพื่อใช้จ่ายในการศึกษานูตร

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ (2541, อ้างถึงใน กระทรวงศึกษาธิการ. 2550: 10) ได้สำรวจปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูในสังกัด พบว่าสาเหตุการเกิดหนี้สินเกิดจากหลายสาเหตุได้แก่

1. ค่าใช้จ่ายในการศึกษา
2. ค่าใช้จ่ายในการดูแลรับผิดชอบครอบครัว
3. ค่านิยมของสังคม
4. ค่าใช้จ่ายการศึกษาของบุตร
5. ภาษีสังคม
6. ค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดหาที่อยู่อาศัยและยานพาหนะ
7. รายได้ไม่เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจ
8. ค่าใช้จ่ายในการลงทุนประกอบอาชีพเสริม
9. การขาดวินัยในการใช้จ่ายเงิน
10. การหมกมุ่นในอบายมุข
11. การจัดสวัสดิการของหน่วยงานทางการศึกษา

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์(2545, อ้างถึงในกระทรวงศึกษาธิการ. 2550:10) โดยว่าที่ร้อยโททวี เฟ็งศรีและคณะ ได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูในสังกัด พบว่าสาเหตุของการเป็นหนี้สิน เรียงตามลำดับความสำคัญก่อนหลังดังนี้

1. การซื้อที่อยู่อาศัย
2. การซื้อยานพาหนะ
3. ค่าใช้จ่ายในครอบครัว
4. การศึกษานูตร
5. ภาษีสังคม
6. ค่ารักษาพยาบาล บิดา มารดา

7. การนำเงินมาลงทุนทำธุรกิจส่งเสริมรายได้

สำหรับสาเหตุการเป็นหนี้ที่เกิดจากค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ของข้าราชการครู สามารถ देखะวงศ์ (2544, อ้างถึงในกระทรวงศึกษาธิการ, 2550:11) ได้ศึกษาค่านิยมและพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของข้าราชการครูที่มีหนี้สิน พบประเด็นสาเหตุการเป็นหนี้ของครูที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ประเด็นพื้นฐานเดิมของข้าราชการครู

กลุ่มข้าราชการครูที่เป็นหนี้เกือบทั้งหมด มาจากครอบครัวที่มีฐานะในระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างยากจน ในระยะแรกที่บรรจุเป็นครูไม่มีทุนเดิมทางเศรษฐกิจ ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง ไม่มีเงินออม หรือเงินที่ได้จากครอบครัวเดิมส่วนใหญ่อาศัยรายได้จากเงินเดือนที่ได้รับเพื่อการดำรงชีพ บางคนต้องอุปการะครอบครัวข้างต้องแบ่งเงินบางส่วนส่งให้บิดามารดาหรือคนในครอบครัวเดิม การบรรจุครั้งแรกไม่ใช่บ้านเกิด มักจะอยู่ห่างไกลทุรกันดารจำเป็นต้องเช่าบ้านและมีพาหนะเดินทางไปยังสถานศึกษาที่ต้องรับผิดชอบ สาเหตุดังกล่าวนำไปสู่การเป็นหนี้ เนื่องจากครูต้องรับภาระหลายด้านทั้งค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพของครอบครัว สร้างหรือซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ซ่อมรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์เพื่อเป็นพาหนะไปทำงาน ฯลฯ เพื่อให้ได้สิ่งดังกล่าว ครูจำเป็นต้องกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ต่างๆ ซึ่งส่วนหนึ่งคือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูและเจ้าหน้าที่นอกระบบ

2. ประเด็นพื้นฐานด้านการศึกษาของข้าราชการครู

ครูที่เป็นหนี้ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปศ.ต้น หรือ ปศ.สูง ในระยะแรก เนื่องจากมีฐานะทางครอบครัวยากจน มีพี่น้องหลายคนจำเป็นต้องเร่งเรียนให้จบโดยเร็วเพื่อทำงานส่งน้องเรียนต่อ ต่อมาภายหลังรับราชการหรือรับจ้างได้ระยะหนึ่งจึงได้ศึกษาต่อจนถึงระดับปริญญาตรี เนื่องจากกระแสการบีบบังคับให้ครูทุกคนต้องขวนขวายเรียนต่อ ทั้งแบบการศึกษาทางไกลและในระบบ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของการกู้ยืมเงินไปใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของตนเอง เพื่อเพิ่มวุฒิทางการศึกษาให้สูงขึ้น

3. ประเด็นค่านิยมของข้าราชการครู

ค่านิยมบางอย่างของข้าราชการครูนำไปสู่การเป็นหนี้ ส่วนใหญ่เป็นค่านิยมที่ครูยึดถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการยอมรับ ต้องการความมีหน้ามีตาในสังคม เมื่อจำแนกให้ชัดเจน พบว่า ค่านิยมของครูที่ส่งผลให้เกิดสาเหตุการเป็นหนี้ มี 2 ประเภท คือ ค่านิยมเฉพาะส่วนบุคคลและค่านิยมที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสังคม

ค่านิยมที่เกิดขึ้นเฉพาะส่วนบุคคล ได้แก่

1. ค่านิยมการกิน เพราะความชอบกินอาหารหรูราคาแพง ชอบดื่มสุราต่างประเทศ
2. ค่านิยมฟุ้งเฟ้อ ได้แก่ การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าราคาแพง การซื้อเครื่องประดับกาย การเที่ยวเตร่ การสร้างบ้านราคาสูงเกินฐานะ เป็นต้น

3. ค่านิยมการซื้อสินค้าเครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวก ทั้งที่จำเป็นและไม่จำเป็น แบบผ่อนส่ง

4. ค่านิยมการเสี่ยง โขกเล่นการพนัน เล่นหวย รัฐบาล หวยเถื่อน

5. ค่านิยมส่วนที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสังคม

6. ค่านิยมการกินเลี้ยง เลี้ยงต้อนรับ เลี้ยงส่ง และการพบปะสังสรรค์

7. ค่านิยมนับถือบุคคลที่มีตำแหน่งสูง ผู้บริหารคนมีฐานะร่ำรวย

8. ค่านิยมผู้มีการศึกษาสูง การ โอ้อวดลูกหลานที่ได้เข้าเรียนในสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง

9. ค่านิยมการจัดงานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานประเพณีอื่นๆ

จากการศึกษางานวิจัยหลายฉบับดัง ได้กล่าวมาแล้วสามารถสรุปสาเหตุของการเป็นหนี้ ของข้าราชการครู ได้ดังนี้

1. เนื่องจากข้าราชการครูมีความต้องการที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง จำเป็นต้องกู้ยืมเงิน เพื่อนำมาใช้จ่ายในการซื้อที่ดินสร้างบ้าน ซ่อมแซมบ้านที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นสาเหตุของการเป็นหนี้ ของครูมากที่สุด

2. การก่อหนี้เกิดจากความจำเป็นต้องการนำเงินมาใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน คือ ใช้จ่ายในครอบครัวเป็นค่าอาหาร ค่าพาหนะในการเดินทางไปทำงาน ฯลฯ ครูบางคนต้อง รับผิดชอบดูแลบุตรและญาติพี่น้อง รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคู่สมรสด้วย เมื่อข้าราชการครูมี รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายจึงจำเป็นต้องกู้ยืมจากแหล่งต่างๆ

3. ครูกู้เงินเพื่อใช้จ่ายในเรื่องการศึกษาของบุตรหลาน

4. การก่อหนี้เกิดจากความต้องการสร้างฐานะทางสังคมให้สูงขึ้น โดยการหารายได้ เสริม ยกกระดับการศึกษาของตนให้สูงขึ้น โดยมุ่งหวังความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน บางคน หวังความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานด้วยการวิ่งเต้นเข้าหาหน้การการเมือง จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่าย จำนวนมาก

5. การก่อหนี้ของข้าราชการครูเกิดจากค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ค่านิยมฟุ่มเฟือย ชอบเที่ยว ดื่มกินโดยขาดความพอดี ใช้จ่ายเงินเกินตัว เกินกำลังในการหารายได้ สร้างบ้านราคาสูง เกินฐานะ ซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกที่เกินความจำเป็น

2.5 ผลกระทบจากการเป็นหนี้

การเป็นหนี้ของข้าราชการครูย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน โดยมี ผลการวิจัยยืนยันดังนี้

บัวขาว มีสิงห์(2536, อ้างถึงในทิพพาศรี อินทะกุล 2547 : 34-35) ได้สรุปสาเหตุที่ทำให้ข้าราชการครูมีสุขภาพจิตเสื่อมได้ดังนี้

1. เกี่ยวกับหน้าที่การงาน งานครูเป็นงานจุกจิกและสร้างความรำคาญใจให้แก่ครู ทั้งนี้เนื่องจากครูต้องสอนเด็กแตกต่างกันหลายจำพวก ทั้งเด็กโง่และเด็กฉลาด จึงทำให้ครูเกิดความรำคาญใจ มีเรื่องน่าโมโหทั้งวัน นอกจากนี้ครูต้องรับภาระในงานธุรการและงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา จะเห็นได้ว่า เป็นภาระหน้าที่หนักและทำให้ครูต้องคร่ำเคร่งกบงานตลอด

2. เกี่ยวกับสวัสดิการและค่าตอบแทน ครูเป็นอาชีพที่มีรายได้หรือเงินเดือนต่ำ ประกอบกับบานะยากจน ทำให้ครูมีรายได้ไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว และการจัดสวัสดิการต่างๆ ให้แก่ครูไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง ไม่มีโอกาสก้าวหน้าดังที่ปรารถนา

3. เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบางอย่างของครู ทำให้ครูขาดเสรีภาพบางอย่าง ต้องอยู่ในกรอบสังคม รั้วรั้วที่จะประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทุกกระเบียดนิ้ว แม้ข้อบกพร่องสามัญ เช่น การเสพสุรามินเมา ถ้าเป็นการกระทำของครูจะต้องถูกตำหนิมากกว่าอาชีพอื่น

4. เกี่ยวกับสังคมครูมักจะถูกยกย่องในกิจการอันเป็นสาธารณะประโยชน์แก่สังคม แต่ถ้าเป็นเรื่องเข้าสังคม ครูมักไม่ได้รับการยกย่องเท่าที่ควร สังคมมักมองไม่เห็นความสำคัญเห็นว่าคร่ำครึ ไม่ก้าวหน้าไม่ร่ำรวย

5. เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ทั้งที่เป็นวัตถุและบุคลากร เช่นสถานที่ อุปกรณ์ไม่เพียงพอ บรรยากาศการบริหารเป็นแบบเผด็จการ ไม่ถูกกับผู้ร่วมงาน เป็นต้น

6. เกี่ยวกับปัญหาส่วนตัวของครู เช่นความยุ่งเหยิงภายในครอบครัว สุขภาพไม่สมบูรณ์ และสมรรถภาพทางร่างกายไม่ดี เป็นต้น

พรทิพย์ เถาว์สุวรรณ (2541, อ้างถึงใน กระทรวงศึกษาธิการ, 2550 : 15) ได้ศึกษาภาวะการเป็นหนี้ของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา พบว่าการเป็นหนี้ของครูได้ส่งผลกระทบต่อในหลายๆด้านดังนี้

1. ผลกระทบด้านร่างกาย ทำให้เหนื่อยมากขึ้นเนื่องจากต้องทำงานพิเศษ
2. ผลกระทบด้านจิตใจ เกิดความเครียด ความกังวล คิดมากในเรื่องหนี้สิน
3. ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ไม่ค่อยกระตือรือร้นเท่าที่ควร

จากที่ได้กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ภาวะหนี้สินที่ครูทั้งหลายต้องเผชิญอยู่นี้ เป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียน และคนใกล้เคียงรวมทั้งตัวครูเอง ในด้านตัวครูจะกระทบทั้งด้านจิตใจ เมื่อมีหนี้สินมากความวิตกกังวล ความเครียดต้องเกิดขึ้นกับตัวครูอย่างแน่นอน เมื่อจิตใจ

ไม่ปกติสุขสบาย มีความทุกข์เรื่องหนี้ ผลที่ตามมาคือ ปัญหาสุขภาพทำให้เป็นโรคความดันโลหิตสูง ปวดศีรษะ มึนงง อ่อนเพลีย ร่างกายไม่ปกติแข็งแรง ปัญหาเจ็บป่วยก็จะตามมา เมื่อร่างกายไม่แข็งแรงสมบูรณ์ การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพก็จะไม่เกิดขึ้น ส่งผลต่อการศึกษาของเด็กนักเรียนที่จะได้รับอย่างเต็มที่นั้นก็เป็นไม่ได้ ทำให้การศึกษาค่อยและขาดประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ประเทศชาติไม่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมประเทศอื่นได้

2.6 แนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู

รัฐบาลหลายยุคสมัยพยายามดำเนิน โครงการต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินครู ทั้งนี้มีโครงการที่ได้ดำเนินการ มีสาระสำคัญของแต่ละ โครงการดังนี้

2.6.1 โครงการเงินหมุนเวียนเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินข้าราชการครู

โครงการนี้สำนักงาน ก.ค.ศ.เป็นผู้รับผิดชอบเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2540 เป็นการดำเนินงานร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) โดยใช้เงินงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้ จัดตั้งเป็นเงินหมุนเวียนสำหรับข้าราชการครูกู้ยืม เพื่อนำไปใช้หนี้ตามความจำเป็นอันเป็นการบรรเทาภาระหนี้สินที่มีอยู่ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ งบประมาณที่ได้รับในปีแรกจำนวน 500 ล้านบาท นับจากเริ่มแรกจนถึงปีงบประมาณ 2548 มีเงินทุนหมุนเวียนให้ครูกู้ยืมทั้งสิ้น 1,680 ล้านบาท

สาระสำคัญของโครงการคือ การนำเงินกองทุนหมุนเวียนมาให้ข้าราชการครูกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำคือ ร้อยละ 6 ต่อปี ผ่อนชำระระยะยาว 96 งวด (8ปี) เพื่อชำระหนี้ที่มีดอกเบี้ยสูง ข้าราชการครูกู้ยืม ได้ไม่เกินรายละ 200,000 บาท และไม่มีการให้กู้ซ้ำ การส่งชำระหนี้ใช้วิธีหักเงินเดือน ณ ที่จ่าย โดยมีข้อตกลงว่า ต้องหักชำระหนี้เงินทุนหมุนเวียนและเงินสมทบกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการเป็นอันดับแรก หลังจากหักภาษี ณ ที่จ่าย

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานตามโครงการตั้งแต่ปี 2540 จนถึงปี 2546 ได้มีการจัดสรรเงินให้ข้าราชการครูกู้ยืมแล้วทั้งสิ้น 1,661,300,427 บาท ข้าราชการครูได้รับการช่วยเหลือ รวมทั้งสิ้น 20,198 ราย

คณะผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประมวลผลและรายงานผลการตรวจราชการประจำปีงบประมาณ 2547 ระหว่างเดือนตุลาคม 2546- กันยายน 2547 คณะดังกล่าวได้รายงานเรื่องการแก้ปัญหาหนี้สินครูในส่วนที่เกี่ยวกับโครงการเงินทุนหมุนเวียน สรุปได้ว่าโครงการนี้มีวงเงินและปริมาณเงินให้กู้ยืม และอัตราดอกเบี้ยไม่แตกต่างจากสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมากนัก ทำให้ข้าราชการครูได้ประโยชน์น้อย ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสรุปผลการแก้ปัญหาหนี้สินครู

ของสำนักงานก.ค.ศ.ที่ระบุว่าเงินงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรไว้ในโครงการเงินทุนหมุนเวียน เพื่อบรรเทาภาระหนี้สินข้าราชการครูนั้น มีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนครูทั่วประเทศที่เสนอขอกู้ ทำให้สามารถช่วยเหลือครูผู้เดือดร้อนได้เพียงเล็กน้อย (ช่วยได้ไม่ถึงร้อยละ 10) และได้เสนอแนะว่า รัฐควรจัดสรรงบประมาณให้ต่อเนื่องจนมีเงินกองทุน ครบ 3,000 ล้านบาท(สำนักงาน ก.ค. : ม.ป.ป. อ้างถึงในกระทรวงศึกษาธิการ.2550: 18)

2.6.2 โครงการพัฒนาชีวิตครู

โครงการพัฒนาชีวิตครู เป็นโครงการความร่วมมือในแนวราบของสามฝ่าย คือ กลุ่มราชการครู กระทรวงศึกษาธิการและธนาคารออมสิน ธนาคารออมสินได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของข้าราชการครู ซึ่งเป็นบุคลากรที่สำคัญในการดำเนินการจัดการศึกษาของชาติ เพราะกำลังประสบปัญหาหนี้สินเป็นอย่างมาก อันจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอน จึงเห็นควรเข้าร่วมสนับสนุนโดยให้ “สินเชื่อ” เพื่อเป็นกลไกนำไปสู่การพัฒนาคนให้มีคุณภาพตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศโดยรวม

จากการประชุมหารือร่วมกันระหว่างผู้แทนกลุ่มข้าราชการครูภาคต่างๆ กระทรวงศึกษาธิการและธนาคารออมสิน ทั้งสามฝ่ายได้ลงนามบันทึกความเข้าใจเพื่อประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะดำเนินการ”โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตครู” และกระทรวงศึกษาธิการในฐานะเป็นหน่วยงานต้นสังกัดได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงกับธนาคารออมสิน เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไข และวิธีปฏิบัติโครงการดังกล่าว เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2543 หัวใจสำคัญของโครงการคือ “การพัฒนาสำคัญกว่าการกู้เงิน” จุดที่เน้นที่สำคัญของโครงการ ข้าราชการครูที่เข้าร่วม โครงการต้องรู้บทบาทหน้าที่ของตนและมีกระบวนการกลุ่มเป็นกลไกในการดำเนินงานและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในโครงการ

ข้าราชการครู มีแนวคิดที่จะพึ่งตนเอง โดยการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรวมตัวเริ่มตั้งแต่เป็นกลุ่มย่อยเพื่อดูแลค่าประกันกันเอง และรวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ประสานเป็นเครือข่าย มีระบบการจัดการและดูแลกันเอง มีกิจกรรมการพัฒนาตนเองร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีการติดตามกำกับดูแลซึ่งกันและกัน และมีเงินกองทุนสำรองภายในกลุ่มที่เกิดจากการออมของสมาชิก

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการสกสค. ทำหน้าที่กลั่นกรองคัดเลือกข้าราชการครูที่ดี มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ดำเนินการหักเงินเดือนครู เพื่อชำระหนี้ให้ธนาคารออมสินส่งเสริมสนับสนุนเพื่อยกวิทยฐานะ พัฒนาอาชีพเสริมให้กับครู ซึ่งไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ ส่งเสริมการประหยัดควดอมและการมีวินัยทางการเงินของครูติดตามกำกับ

ดูแลครูและประเมินผลโครงการร่วมกับธนาคารออมสินดำเนินการลงโทษในเชิงบริหารแก่ครูที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขและประสานนโยบายกับรัฐบาลเพื่อจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบโครงการ

ธนาคารออมสิน กลับกรองและพิจารณาให้สินเชื่ออย่างสร้างสรรค์ ประสานงานกับครูกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ประสานงานกับกระทรวงการคลังเพื่อสนับสนุนโครงการ ติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ โดยให้ทุนสนับสนุนร้อยละ 1 ต่อปี สำหรับกลุ่มใหญ่ที่สมาชิกชำระหนี้ได้ครบถ้วนตามกำหนด

ลักษณะการดำเนินงาน

การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมปลดหนี้ ข้าราชการครูรวมกลุ่ม 5-10 คน เป็นกลุ่มย่อย รวมกลุ่มย่อยเป็นกลุ่มใหญ่ 50 คนขึ้นไป มีกิจกรรมกลุ่ม มีแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน ลักษณะกิจกรรมกลุ่มจะมีความแตกต่างกันออกไป เช่น การออม การประหยัดเพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย การสร้างรายได้เสริมภายในกลุ่มด้วยวิธีการต่างๆ ที่ไม่กระทบต่องานสอน การดำเนินงานจะต้องมีอย่างต่อเนื่อง

การให้เงินกู้ เมื่อกระทรวงศึกษาธิการประเมินพฤติกรรมของกลุ่มผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด กลุ่มสามารถยื่นขอกู้เงินจากธนาคารออมสินในอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อนำไปใช้หนี้สินที่มีดอกเบี้ยสูงกว่า การกู้ของสมาชิกในกลุ่มกู้ได้ 2 ลักษณะ คือ 1) ใช้บุคคลภายในกลุ่มค้ำประกันไม่เกิน 50 เท่าของเงินเดือน ไม่เกิน 700,00 บาท ผ่อนชำระไม่เกิน 10 ปี 2) ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน กู้ได้ไม่เกิน 2 ล้านบาท ระยะเวลาผ่อนชำระไม่เกิน 30 ปี

อัตราดอกเบี้ย เท่ากับ MLR (ลูกค้ำขั้นดี)

หลักประกันการกู้ มี 2 ลักษณะ คือ การใช้บุคคลที่เป็นที่เป็นสมาชิกในกลุ่มค้ำประกันซึ่งกันและกัน และการใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน นอกจากนี้ผู้กู้ทุกคนจะต้องทำประกันชีวิตเพื่อประกันสินเชื่อกับบริษัทประกันที่ธนาคารกำหนด

การสนับสนุนเงินพิเศษ ธนาคารจะจ่ายเงินสนับสนุนพิเศษคืนในอัตราที่ธนาคารกำหนด(ร้อยละ 1 ของมูลหนี้ทั้งกลุ่ม) โดยกลุ่มจะต้องมีคุณสมบัติ คือ สมาชิกส่งเงินออมเข้ากองทุนสม่ำเสมอ มีเงินกองทุนของกลุ่มเพิ่มขึ้นสม่ำเสมอและสมาชิกชำระคืนเงินกู้ได้ครบ ร้อยละ 100

ผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2543 ถึงเดือนตุลาคม 2549 ซึ่งเป็นเวลากว่า 6 ปี มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการ จำนวน 86,123 คน เป็นกลุ่มใหญ่จำนวน 1,366 กลุ่ม มีเงินออมในกลุ่มทั้งสิ้น 348.83 ล้านบาท ธนาคารออมสินได้อนุมัติเงินกู้ไปแล้วจำนวน 70,641 คน เป็นเงิน

59,735.61 ล้านบาท ทั้งนี้ ธนาคารมีเป้าหมายที่จะให้วงเงินกู้สำหรับ โครงการขณะนี้ เป็นขณะนี้ เป็นเงิน 80,000 ล้านบาท

ในปี พ.ศ.2545 ธนาคารออมสินได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยรองศาสตราจารย์ชอบ เข้มกลัดและคณะ วิจัยประเมินผลโครงการพัฒนาชีวิตครูปี 2545 ผลการวิจัยสรุป ในภาพรวม พบว่า ข้าราชการครูที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่มีความสามารถในการแก้ปัญหาหนี้สิน มีการเพิ่มรายได้สามารถลดรายจ่ายข้าราชการ ครูมีการวางแผนการใช้จ่าย และข้าราชการครูที่เข้าร่วมโครงการมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่ดีขึ้น

รองผู้อำนวยการฝ่ายสินเชื่อเพื่อสังคมและชุมชน งานสินเชื่อเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพ ธนาคารออมสินซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมสรุปได้ว่า โครงการนี้สามารถแก้ปัญหาหนี้ข้าราชการครูได้อย่างเบ็ดเสร็จ มีกลุ่มครูที่รวมตัวกันหลายกลุ่มที่สามารถเป็นตัวอย่างในการศึกษาวิธีการดำเนินชีวิตจนสามารถปลดหนี้ได้ ครูบางกลุ่มสามารถรวมตัวกันทำกิจกรรมจนสามารถลดรายจ่ายในครอบครัว สามารถเพิ่มรายได้ภายในกลุ่ม ปลดหนี้ได้โดยไม่ต้องกู้เงินจากธนาคารออมสิน พฤติกรรมดังกล่าวขึ้นอยู่กับสมาชิกข้าราชการครูในกลุ่มจะกลุ่มจะต้องมีวินัย มีความมุ่งมั่นและจะต้องทำกิจกรรมกลุ่มให้ต่อเนื่อง

นายธรรมรัฐ ชันบุญ ประธานกลุ่มเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูแห่งประเทศไทย ได้กล่าวว่า รัฐบาลควรสนับสนุน โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครู โดยให้หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในภูมิภาค รับทราบและถือปฏิบัติชัดเจนในทุกจังหวัด เนื่องจากเป็นแนวทางที่เข้มแข็งมีเงื่อนไข การรวมกลุ่มมีกฎเกณฑ์กำกับพฤติกรรมกันเองภายในกลุ่ม ประสบการณ์ความสำเร็จของครูที่เข้าร่วม โครงการพัฒนาชีวิตครู

นอกจากหน่วยงานต่างๆจะส่วนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินแล้ว มีกลุ่มครูหลายกลุ่มที่พึ่งพาตนเองจนสามารถปลดหนี้ได้ หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการจัดกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งควรถ่ายทอดเป็นแนวทางให้กับบุคคลทั่วไป ดังนี้

1. กลุ่มเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูอำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

มีสมาชิกกลุ่ม 158 คนและมีกลุ่มย่อยขออนุมัติเงิน 1% ที่ได้รับจากธนาคารออมสิน นำไปจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น เลี้ยงปลาช่อน ผลิตน้ำดื่มสกาวิทพิพย์ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ซึ่งตลาดที่จำหน่ายอยู่ในอำเภอสรรคบุรีและจังหวัดใกล้เคียง

2. กลุ่มเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

กลุ่มได้ซื้อข้าวเปลือกหอมมะลิแดง จากชาวนามาทำข้าวซ้อมมือจำหน่าย ให้สมาชิกในกลุ่มและจำหน่ายตามท้องตลาดทั่วไป

3. กลุ่มเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

มีสมาชิกในกลุ่มคือ อาจารย์ไพรัชณี บุญมามณี หรือครูอ้อย ได้ปลดปล่อยภาระหนี้สินของตนเองด้วยการประกอบอาชีพเสริม ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยได้ทำผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งตั้งแต่ปี 2545 ปัจจุบันครูอ้อยได้รับการยอมรับจากลูกค้าในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้ ยังถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนที่สนใจ มีการจัดตั้งกลุ่มที่สนใจในโรงเรียนและนำผลิตภัณฑ์ของนักเรียนออกจำหน่าย ทำให้มีรายได้ระหว่างเรียน

ครูอ้อย ได้เปิดเว็บไซต์จำหน่ายสินค้าและได้รับรางวัล OTOP ระดับประเทศ ได้แก่ หมวกควายอวย หมวกปีก หมวกแก๊ป ก่องกระดาษสา แฟ้มก่องเอกสาร กระเป๋า ของชำร่วย เป็นต้น

จากตัวอย่างทั้ง 3 พอสรุปบทเรียนที่สำคัญได้ว่า ความสำเร็จขึ้นอยู่กับความริเริ่มสร้างสรรค์และความมีวินัยของสมาชิกที่จะใช้โอกาสจากการปลดหนี้เพิ่มรายได้อย่างได้ผล เป็นกอบเป็นกำ และความเข้มแข็งของกลุ่มที่มีระบบบริหารจัดการที่ดี มีการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกัน และความโปร่งใสเป็นที่ยอมรับและไว้วางใจของสมาชิก

บทเรียนจาก โครงการพัฒนาชีวิตครู

จากการศึกษาโครงการที่ได้ดำเนินงานมาและการหาหรือผู้ทรงคุณวุฒิโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณ ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ผู้ก่อตั้งโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตครูพอสรุปบทเรียนที่สำคัญจากประสบการณ์ที่ผ่านมาดังนี้

1. การให้เงินกู้ระยะสั้น เป็นความต้องการของข้าราชการครูและช่วยผ่อนคลายปัญหาได้บ้าง แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาหนี้สินได้อย่างจริงจัง
2. การแก้ปัญหาให้ได้ผล จำเป็นต้องเน้นการพัฒนาข้าราชการครูอย่างตลอดวงจรและเป็นระบบ ตั้งแต่การปรับโครงสร้างหนี้เพื่อให้มีรายได้เหลือเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ การวางระบบที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อสร้างวินัยทางการเงิน การสนับสนุนให้สามารถลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ที่สอดคล้องกับงานในอาชีพ
3. การดำเนินงาน ต้องวางอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจในสภาพปัญหาของข้าราชการครูที่มีความแตกต่างกันแต่ละพื้นที่ จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของข้าราชการครู และการสนับสนุนให้ครูมีพลังทางสังคม และพลังทางจิตใจจากการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายที่มีความสมานฉันท์ มีความเป็นประชาธิปไตยพร้อมที่จะเรียนรู้ร่วมกันและดูแลเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน
4. ไม่ควรเน้นเฉพาะข้าราชการครูที่มีหนี้เท่านั้น แต่ควรส่งเสริมให้ข้าราชการครูที่ไม่มีหนี้ หรือสามารถปลดหนี้ได้รับประโยชน์จากนโยบายของรัฐด้วย ทั้งนี้ เพราะข้าราชการครูกลุ่มนี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มและเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับครูคนอื่นๆ

5. แหล่งเงินทุน ต้องมีความจริงใจในการแก้ปัญหาหนี้สินและพัฒนาข้าราชการครูรับใน ข้อตกลงและหลักการของโครงการและสามารถปรับเงื่อนไขให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง

6. กระทรวงศึกษาธิการต้องให้ความสนใจอย่างจริงจัง มีระบบข้อมูลที่ดี และเป็นปัจจุบัน และมีหน่วยงานที่จะดูแลรับผิดชอบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมี ประสิทธิภาพ

7. การดำเนินงานต้องอาศัยความร่วมมือ ระหว่างองค์กรพันธมิตรซึ่งได้แก่ ข้าราชการ ครู เครือข่ายข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันทางการเงิน โดยมีหลักการที่ถือปฏิบัติ ร่วมกัน บทบาทของแต่ละฝ่ายที่ชัดเจน กลไกในการกำกับติดตามดูแลการดำเนินงาน และการ เรียนรู้จากประสบการณ์ร่วมกัน

ประสบการณ์ดังกล่าวนี้ถือเป็นหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาหนี้สินและ พัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

2.6.3 โครงการเงินกู้สวัสดิการ ช.พ.ค.

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการ สกสค. ร่วมมือกับ ธนาคารกรุงไทย เปิดโอกาสให้สมาชิก ช.พ.ค. กู้เงินรายละ 100,000-200,000 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย ในครอบครัวและชำระหนี้สินซึ่งตั้งแต่วันที่เปิดให้สมาชิกกู้ จนถึงวันที่ 31 มีนาคม 2548 สรุปข้อมูล ได้ดังนี้

- สมาชิก ช.พ.ค.ที่ยื่นความจำนองและรับรองสิทธิในการทำสัญญา	75,739 ราย
- สมาชิก ช.พ.ค. ที่ยื่นกู้แล้ว	40,939 ราย
- อนุมัติจ่ายเงินแล้ว	37,281 ราย
- อยู่ระหว่างดำเนินการอนุมัติ	3,658 ราย
- สมาชิกที่ยัง ไม่ได้ยื่นคำขอกู้	37,180 ราย
- อนุมัติให้กู้	7,419.99 ล้านบาท

ในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการ สกสค. ได้เปิดโอกาสให้สมาชิก ช.พ.ค. ได้กู้เงิน จากสถาบันการเงิน โดยร่วมมือกับธนาคารออมสินดำเนินโครงการเงินกู้ สวัสดิการสำหรับสมาชิก ช.พ.ค. โครงการ2มีวงเงินให้สินเชื่อ 20,000 ล้านบาท ซึ่งธนาคารออมสินมีการอนุมัติจ่ายเงินกู้ไป แล้ว จำนวน 35,171 ราย เป็นเงิน 7,034.20 ล้านบาท(ข้อมูล ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2548)

2.6.4 การดำเนินการแก้ไขปัญหานี้สินของสำนักงานคณะกรรมการ สกสค.

สำนักงานคณะกรรมการ สกสค. ได้รับหมายมอบให้เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ แก้ไขปัญหานี้สินและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ การดำเนินการที่สำนักงานคณะกรรมการ สกสค. ได้ดำเนินการไปแล้วมีดังนี้

1. จัดตั้งศูนย์ประสานงานการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา ณ สำนักงานคณะกรรมการ สกสศ.

2. เสนอกระทรวงศึกษาธิการ แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ดร.รุ่ง แก้วแดง) เป็นประธาน และเลขาธิการ สกสศ.(นายเกษม กลั่นยิ่ง) เป็นกรรมการและเลขานุการ มีการจัดประชุมแล้ว จำนวน 7 ครั้ง สรุปผลการประชุมให้ยึดหลักการ โครงการพัฒนาชีวิตครูที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันเป็นแนวทางสำหรับการแก้ไขปัญหาหนี้สิน โดยเปิดโอกาสให้สหกรณ์ออมทรัพย์ครู และสถาบันการเงินอื่น ที่มีความพร้อมเข้าร่วมโครงการ

3. เสนอกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะทำงานดำเนินการตามยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามคำสั่งที่ 638/2546 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2548 ตามมติของคณะกรรมการแก้ไขหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษาในการประชุม ครั้งที่ 5/2548 วันที่ 14 ตุลาคม 2548 โดยแต่งตั้งคณะทำงานขึ้น 3คณะ ดังนี้

1.1 คณะทำงานจัดทำฐานข้อมูล

มีนายบำเรอ ภานุวงศ์ รองเลขาธิการคณะกรรมการ สกสศ. เป็นประธานคณะทำงาน มีหน้าที่จัดทำระบบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลการลงทะเบียนแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้แล้วเสร็จเพื่อพิจารณาดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ และนำเสนอผลต่อคณะกรรมการแก้ไขหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา

1.2 คณะทำงานดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายครัวเรือนของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีนายปัญญา แก้วกิติยूर ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นประธานคณะทำงาน มีหน้าที่รณรงค์ส่งเสริมและแนะนำให้คำปรึกษาแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา จัดทำบัญชีรับ-จ่ายครัวเรือน

1.3 คณะทำงานดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู มีนายบุญรัตน์ วงศ์ใหญ่ รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานคณะทำงาน มีหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ลงทะเบียนไว้

1. เสนอกระทรวงศึกษาธิการ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการแก้ไขหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา (175 เขต) ซึ่งมีอนุกรรมการประกอบด้วย

1.1 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตพื้นที่เป็นประธานอนุกรรมการ

1.2 ผู้แทนธนาคารออมสิน จำนวน 1 คน เป็นอนุกรรมการ

1.3 ผู้แทนสหกรณ์ออมทรัพย์ครู จำนวน 1 คนเป็นอนุกรรมการ

1.4 ผู้แทนครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 2 คน เป็น

อนุกรรมการ

1.5 ผู้อำนวยการสำนักงาน สกสศ. จังหวัดทุกจังหวัด เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- 1) จัดทำแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
- 2) จัดทำข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลทางการเงินของผู้เกี่ยวข้องจากสถาบันการเงิน เพื่อประกอบการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3) ดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษาตามแนวทางที่ คณะกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด
- 4) กำหนดมาตรการในการกำกับดูแลและป้องกันการสร้างหนี้สินเพิ่ม
- 5) รายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษาทราบตามกำหนด
- 6) ปฏิบัติงานอื่นๆตามที่ได้รับมอบหมาย

2. ในการประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา ครั้งที่ 7/2548 วันที่ 16 พฤศจิกายน 2548 มีมติให้ความเห็นชอบแนวทางการดำเนินงานแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังนี้

- 1) คัดเลือกเขตพื้นที่การศึกษาที่จัดทำข้อมูลสารสนเทศสมบูรณ์
- 2) จัดกลุ่มเป้าหมายตามประเภทหนี้
- 3) เชิญผู้ลงทะเบียนมาพบกรรมการตามประเภทหนี้เป็นรายบุคคล
- 4) เสร็จเรื่องโครงสร้างหนี้เป็นรายบุคคล
- 5) เข้าสู่กระบวนการ การแก้ไขปัญหาหนี้สิน
- 6) บันทึกและรายงานผล

การดำเนินการของคณะอนุกรรมการฯ และการดำเนินการตามแนวทางการดำเนินการ ให้สำนักงานคณะอนุกรรมการ สกสศ. ส่งเงินสนับสนุนการดำเนินการให้เขตพื้นที่เขตละหนึ่งหมื่นบาท(175 เขต)

4. จัดกลุ่มเป้าหมายตามจำนวนมูลหนี้ จากการลงทะเบียนแจ้งข้อมูลการเป็นหนี้เมื่อเดือนกันยายน-ตุลาคม 2548 ซึ่งมีผู้มาลงทะเบียนทั้งสิ้น 106,144 คนนั้น สำนักงาน สกสศ. ได้จัดกลุ่มเป้าหมายตามประเภทหนี้ ดังนี้

- 4.1 น้อยกว่าหรือเท่ากับ 75 เท่าของเงินเดือน
- 4.2 มากกว่า 75 เท่า แต่ไม่เกิน 95 เท่าของเงินเดือน

4.3 มากกว่า 95 เท่าของเงินเดือน

5. ประชาสัมพันธ์การแก้ไขปัญหาหนี้สินครูตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ
กิจกรรมที่สำนักงาน สกสศ.ดำเนินการแล้ว ดังนี้

5.1 จัดทำแผ่นพับ เพื่อเผยแพร่โครงการ และเชิญชวนครูและบุคลากรทางการศึกษา
ลงทะเบียนแก้ไขปัญหาหนี้สิน ระหว่างวันที่ 9 กันยายน – 9 ตุลาคม 2548

5.2 เดินทางไปพบปะกับคณะครู เช่นประชุม ชี้แจง บรรยาย เป็นต้น

5.3 ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สถานีวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร
สกสศ. เป็นต้น

2.7 การดำเนินงานแก้ไขปัญหาหนี้สินครูของรัฐบาล พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

จากรายงานผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา พอสรุป
ได้ดังนี้

1. ความเป็นมา

จากผลการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและ
บุคลากรทางการศึกษา(สกสศ.)พบว่า ในปี พ.ศ.2550 มีครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ลงทะเบียน
จำนวน 143,950 คนมีหนี้สินรวม 173,757,392,945 บาท เฉลี่ยคนละ 1.2 ล้านบาท(สำนักงาน
คณะกรรมการการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพและบุคลากรทางการศึกษา(สกสศ.),มปพ.:71)
ซึ่งนับว่าสูงมาก จำเป็นต้องแก้ไขปัญหาหนี้สินครูอย่างเร่งด่วนและเป็นระบบ

2. เป้าหมาย

การดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษารัฐบาลสมัยพลเอกสุร
ยุทธ์ จุลานนท์ได้กำหนดเป้าหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ในเรื่อง
การบริหารการเงินและการแก้ไขปัญหาหนี้สินเพื่อให้สามารถตัดสินใจที่ถูกต้อง รู้จักใช้ชีวิตที่
พอเพียงสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. เพื่อบรรเทาปัญหาหนี้สินของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ
3. เพื่อออกกฎ ระเบียบทางการเงินให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้ง
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติอันจะเป็นการป้องกันมิให้ครูมีหนี้สินส่วนตัว

3. การดำเนินงาน

กระทรวงศึกษาธิการเห็นว่า ปัญหาหนี้สินของครูและบุคลากรทางการศึกษา จำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วนและเป็นระบบ หากไม่เร่งแก้ไขปัญหาลักษณะดังกล่าวแล้วจะทำให้มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา

เพื่อให้การแก้ไขปัญหาและช่วยบรรเทาภาวะหนี้สินของครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นไปตามเป้าหมาย มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายให้ดำเนินงานในด้านต่างๆ ควบคู่กันไป ดังนี้

1. ทำแผนยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
2. ดำรวจ รวบรวมข้อมูล และจัดทำฐานข้อมูลของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีปัญหาหนี้สินทั่วประเทศ
3. จัดตั้งคลินิกการเงิน โดยให้บริการด่วนทางโทรศัพท์ 1579 ที่กระทรวงศึกษาธิการ และให้คำปรึกษาโดยตรงผ่านทางจัดคลินิกการเงินเคลื่อนที่ไปยังจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ
4. จัดตั้งคลินิกรายได้ แนะนำอาชีพเสริมแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยได้รับความร่วมมือจากสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน(กศน.)
5. จัดทำหนังสือสองเล่ม เล่มแรกรวบรวมกรณีศึกษาแก้ไขปัญหานี้ และเล่มสองแนะนำการดำเนินชีวิตและการจัดการการเงินที่เหมาะสม
6. ช่วยบรรเทาปัญหาด้วยการออก “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการหักเงินเดือน เงินบำเหน็จ บำนาญข้าราชการเพื่อชำระหนี้เงินกู้ให้แก่สวัสดิการภายในส่วนราชการและสหกรณ์ พ.ศ.2551” เพื่อป้องกันและแก้ไขกรณีหนี้สินสิ้นพันตัว
7. เพิ่มสินเชื่อในโครงการสินเชื่อวิทยฐานะ
8. ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย ร่วมกับ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูจังหวัดต่างๆ ให้สินเชื่อพิเศษเพื่อปรับโครงสร้างหนี้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีปัญหาหนี้สินรุนแรงมาก
9. จัดสรรเงินกู้จากกองทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหานี้สินข้าราชการครู
10. ส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาชีวิตครู ซึ่งเป็น โครงการสินเชื่อร่วมกับธนาคารออมสิน ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

11. พัฒนาคุณภาพชีวิตครู ด้วยการจัดอบรมหลักสูตร”การพัฒนาชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อปรับการดำเนินชีวิตที่พึงพิงสินเชื่อเกินตัวและไม่เหมาะสม มุ่งเน้นให้ครูพัฒนาตนเองและเป็นแบบอย่างที่ดี

12. ยกย่องเชิดชูเกียรติครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สามารถจัดการการเงินได้เป็นอย่างดี

13. จัดตั้งโรงเรียนเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน โดยมีรายละเอียดของการดำเนินงานในด้านต่างๆดังนี้

1. ทำแผนยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา เสนอต่อคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2550 โดยคณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างวินัยทางการเงินและการดำรงชีวิตปลูกจิตสำนึกให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปรับวิถีการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัยทางการเงิน ประหยัดและอดออมมากขึ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหานี้สิน พร้อมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะนำไปสู่การวางแผนการเงินที่ดี การบริหารจัดการการเงิน การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น การสร้างรายได้และการออมด้วยการสร้างสัมพันธ์กลุ่มที่เข้มแข็ง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปรับโครงสร้างหนี้ ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีรายได้เหลืออย่างน้อยร้อยละ 40 ของเงินเดือน รวมหนี้ไว้เพียงแห่งเดียว และขยายเวลาชำระหนี้เพื่อให้มีรายได้คงเหลือมากขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การลดรายจ่าย ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาลดรายจ่ายลง ด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน และสนับสนุนให้ได้รับสวัสดิการพื้นฐานที่จำเป็น

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาวิชาชีพ และการเพิ่มรายได้พัฒนาครูให้มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้มีรายได้จากผลงานที่เกิดจากการเรียนการสอนรวมทั้งริเริ่มงานวิจัยและพัฒนาผลงานทางวิชาการ การพัฒนาอาชีพเสริมที่ไม่กระทบต่อการจัดการเรียนการสอน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างกลไกในการบริหารจัดการ ความก้าวหน้าและปัญหาของการแก้ไขปัญหาหนี้สินขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการบริหารจัดการในการพัฒนาระบบข้อมูลที่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือขององค์กรเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกำกับดูแล

แผนยุทธศาสตร์ฯ ดังกล่าวใช้เป็นกรอบทิศทางให้หน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กร สถาบันการเงิน มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูได้อย่างเหมาะสม เป็นระบบ

2.สำรวจ รวบรวมข้อมูลและจัดทำฐานข้อมูลของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีปัญหาหนี้สินทั่วประเทศ โดยให้ครูกรอกข้อมูลลงใน “แบบลงทะเบียนแก้ไขปัญหานี้สินครู” ผ่านทางเว็บไซต์ www.oteq.go.th มีผู้ลงทะเบียนทั้งหมด 143,950 คน(ข้อมูล ณ วันที่ 27 มกราคม 2551)

3. จัดตั้ง “คลินิกการเงิน” ณ อาคารสำนักงาน สกสค. ชั้น 3 เพื่อตอบปัญหาและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหานี้สินครูด้านการเงิน การลงทุน การปรับโครงสร้างหนี้ และด้านกฎหมายโดยใช้บริการสายด่วน 1579 หรือ โทร. 02-2823000 เปิดบริการตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2550 เป็นต้นมา ปัจจุบันมีผู้ใช้บริการทั้งสิ้นจำนวน 3,119 คน

จัด “คลินิกการเงินเคลื่อนที่” ไปยังจังหวัดต่างๆ เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 3 มีนาคม 2550 จนถึงวันที่ 27 มกราคม 2551 รวมทั้งหมด 25 ครั้ง 25 จังหวัด โดยเชิญครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีปัญหานี้สินมาก เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง รวมผู้ร่วมกิจกรรมทั้งหมด 6,509 คน โดยมีกิจกรรมดังนี้

1. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้เป็นประธานเปิดคลินิกการเงินเคลื่อนที่ และบรรยายเรื่อง “ครูกับศิลปะการใช้เงิน” และ “ชีวิตที่มีความสุขกับเงิน” โดยมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรฯ ได้รับทั้งความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการรู้จักใช้เงิน มีการบริหารจัดการเงินที่ดี มีวินัยทางการเงิน นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อคิดต่างๆ ที่ครูสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริง ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการใช้เงิน อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหานี้สินได้ และสามารถดำรงตนได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
2. จัดทีมงานที่ปรึกษาทางการเงิน ประมาณ 5-10 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการให้คำปรึกษาทางการเงินแก่ประชาชนมาบริการให้คำปรึกษา/คำแนะนำในการแก้ไขปัญหานี้สินแก่ครูฯ
3. ได้รับความร่วมมือจากคณะผู้แทนธนาคารออมสิน ประมาณ 15-20 คน ร่วมวิเคราะห์และอนุมัติสินเชื่อ

สำหรับในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ได้วางแผนจัด “คลินิกการเงินเคลื่อนที่” อย่างต่อเนื่อง

1. จัดตั้ง “คลินิกgrayได้” แนะนำอาชีพเสริมแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา

อนึ่ง ในการจัดคลินิกการเงินเคลื่อนที่ทุกครั้ง จะจัด “คลินิก رایได้” เพื่อเสนอแนะการหารายได้ เสริมควบคู่ไปด้วย โดยทีมงานจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด สังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) สาขิตการประกอบอาชีพเสริมรายได้

2. จัดทำหนังสือ “ครบเครื่องเรื่องแก้หนี้ครู” จำนวน 40,000 เล่ม และหนังสือ “ชีวิตที่มี ความสุขของครูกับเงิน” จำนวน 40,000 เล่ม เพื่อเผยแพร่ให้ครู และผู้สนใจทั่วไปนำไปใช้ ประโยชน์

3. ช่วยบรรเทาปัญหา ด้วยการออก “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการหัก เงินเดือน เงินบำเหน็จบำนาญข้าราชการเพื่อชำระหนี้เงินกู้ให้แก่สวัสดิการภายในส่วนราชการและ สหกรณ์ พ.ศ.2551” เพื่อป้องกันและแก้ไขการมีหนี้สินส่วนตัว

กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้ สกสค. และผู้แทนสหกรณ์ออมทรัพย์ครูร่วมกัน พิจารณาร่าง “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการหักเงินเดือนเงินบำเหน็จบำนาญข้าราชการฯ” เพื่อให้ครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าใจตรงกัน ระเบียบฯดังกล่าวจะช่วยป้องกันและแก้ไขการก่อ หนี้เกินความเหมาะสม โดยกำหนดให้ครูมีเงินเดือนเหลือหลังหักภาษีและหักชำระหนี้สินแล้วไม่ต่ำ กว่าเกณฑ์ รายละเอียดมีดังนี้

- 1.) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 นับตั้งแต่เดือนตุลาคม 2551
- 2.) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 นับตั้งแต่เดือนตุลาคม 2552
- 3.) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 นับตั้งแต่เดือนตุลาคม 2553
- 4.) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 นับตั้งแต่เดือนตุลาคม 2554
- 5.) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 นับตั้งแต่เดือนตุลาคม 2555

1. ดำเนินการเพิ่มการให้สินเชื่อ ด้วยเงินกู้โครงการสินเชื่อวิทยฐานะ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงการพัฒนาชีวิตครูสำหรับครูที่ได้รับเงินวิทยฐานะกับ ธนาคารออมสิน เมื่อต้นปี 2550 โดยมีนโยบายให้ครูที่ได้รับเงินวิทยฐานะมีสิทธิกู้เงินจากธนาคาร ออมสินตามเกณฑ์ดังนี้

- ครูที่มีเงินวิทยฐานะ 3,500บาท/เดือน จะได้รับวงเงินกู้ไม่เกิน 2.5 แสนบาท
- ครูที่มีเงินวิทยฐานะ 5,600บาท/เดือน จะได้รับวงเงินกู้ไม่เกิน 4 แสนบาท
- ครูที่มีเงินวิทยฐานะ 9,900-13,000บาท/เดือน จะได้รับวงเงินกู้ไม่เกิน 7 แสนบาท

ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือครูที่มีความเดือดร้อนจำเป็นต้องนำเงินไปแก้ไขปัญหาหนี้ นอก ระบบ หนี้บัตรเครดิตที่มีดอกเบี้ยสูง ปัจจุบัน ธนาคารออมสินได้ให้สินเชื่อแก่ครูตาม โครงการนี้ แล้วจำนวน 60,603คน รวมวงเงินกู้ทั้งสิ้น 14,876 ล้านบาท

1. ร่วมมือกับชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทยผ่านสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจังหวัดต่างๆ ให้สินเชื่อพิเศษเพื่อปรับโครงสร้างหนี้แก่บุคลากรที่มีปัญหาหนี้สินรุนแรงมาก

สกสค. ได้ร่วมมือกับชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทยเพื่อให้ความช่วยเหลือครูที่มีปัญหาหนี้สินรุนแรงมากเป็นการเฉพาะโดยชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย จะได้จัดสรรเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ประมาณ 5,000 ล้านบาท ให้แก่ครูเหล่านั้น เพื่อแก้ปัญหาคروضหนี้สินที่ครูมีหนี้สินกระจัดกระจายอยู่หลายแห่ง และเป็นการลดปัญหาการกู้เงินนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง

2. ปลดปล่อยสินเชื่อจาก “เงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู” เพื่อช่วยแก้ปัญหาและบรรเทาภาระหนี้สินแก่ครู ในปีงบประมาณ พ.ศ.2550 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดสรรเงินจำนวน 500 ล้านบาทจากเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูโดยกำหนดให้ครูมีสิทธิกู้ยืมได้รายละไม่เกิน 200,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี ผ่อนชำระคืนภายใน 8 ปี หรือ 96 งวด ในปีงบประมาณ พ.ศ.2550 ได้อนุมัติให้ครูกู้ยืมจำนวน 2,454 คน เป็นเงินทั้งสิ้น 403,437,715 บาท

สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ.2551 กระทรวงศึกษาธิการได้รับอนุมัติจัดสรรเงินจำนวน 500 ล้านบาท ให้ข้าราชการครูที่ยังไม่เคยใช้สิทธิในการกู้เงินจากโครงการนี้สามารถยื่นความจำนงขอกู้ยืมเงินตาม โครงการนี้ได้

ส่งเสริมสนับสนุนโครงการพัฒนาชีวิตครู ซึ่งเป็นโครงการสินเชื่อร่วมกับธนาคารออมสินให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

สกสค. ได้รับผิดชอบ “โครงการพัฒนาชีวิตครู” ซึ่งเป็นโครงการหลักในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู ด้วยความร่วมมือจาก 3 ฝ่าย ได้แก่ (1) กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการสกสค. (2) ธนาคารออมสิน (3) กลุ่มเครือข่ายครู รวมกลุ่มย่อย 5-10 คน และกลุ่มใหญ่ 50 คนขึ้นไป

ในปัจจุบันมีสมาชิกโครงการทั้งหมด 89,766 คน ธนาคารอนุมัติวงเงินกู้(สะสม) จำนวน 75,040.24 ล้านบาท ได้รับเงินกู้ไปแล้วจำนวน 86,203 คน มีเงินออมภายในกลุ่ม 414.74 ล้านบาท วงเงินกู้(ยอดหนี้) ที่อยู่ระหว่างการผ่อนชำระ 46,976.25 ล้านบาท

การพัฒนาคุณภาพชีวิตครู ด้วยการจัดอบรมหลักสูตร “การพัฒนาชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง”

สกสค. จัดอบรม “หลักสูตรการพัฒนาชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง” ให้แก่ผู้แทนเครือข่ายพัฒนาชีวิตครูทั่วประเทศเพื่อสร้างต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครูด้วยการพัฒนาตนเอง ให้ครูที่มีหนี้สินมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาหนี้สิน และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะนำไปสู่การวางแผนการเงินที่ดี ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น สร้างรายได้และมี

การออมด้วย การสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มที่เข้มแข็ง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกันอย่างต่อเนื่องโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงอันจะนำไปสู่การมีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง และยกย่องเชิดชูเกียรติครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชีวิต

ในการจัดอบรมหลักสูตรดังกล่าว รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้บรรยายเรื่อง “ความสุข ความพอเพียง และการจัดการการเงิน” เพื่อให้ครูได้รับความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง รู้จักการใช้เงินใช้หลักมัธยัสถ์ การสร้างความมั่งคั่งจากเงินออม ตลอดจนข้อคิดต่างๆ เช่น กินอยู่ต่ำกว่าฐานะ รู้จักบังคับใจตนเอง คุ้มเท่าที่จำเป็น หลีกเลี่ยงการใช้บัตรเครดิต และการกู้ยืมเพื่อซื้อสิ่งของที่มีมูลค่าลดลงให้มากที่สุด เป็นต้น

ปัจจุบันได้จัดอบรมใน 4 ภูมิภาค รวม 4 ครั้ง มีจำนวนผู้แทนกลุ่มเข้ารับการอบรมจำนวน 1,070 คน

1. การพัฒนาความมั่นคงและยกย่องเชิดชูเกียรติครูและบุคลากรทางการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ โดย สกสค. ได้ร่วมมือกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และขบวนการสหกรณ์ รวม 8 หน่วยงาน จัดทำโครงการ “ทำบุญชี มีพอใช้ ให้พ่อคุณ” เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลเนื่องในวโรกาสปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อส่งเสริมการจักทำบุญชียาได้แนวคิด รู้จุด รู้จริง รู้จ่าย จะไม่จน อันเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยการจัดกิจกรรมคัดเลือกและยกย่องประกาศเกียรติคุณแก่ผู้ชนะการประกวดการจัดทำบุญชีจาก 8 หน่วยงาน จำนวน 80 คน ที่ได้เปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตหลังจากเข้าร่วมโครงการ

2. จัดตั้งโรงเรียนเครือข่ายศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการ สกสค. ประสานความร่วมมือกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดตั้งโรงเรียนเครือข่ายศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน จำนวน 90 โรงเรียน โดยได้รับทุนสนับสนุนจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โรงเรียนละ 55,000 บาท รวมเป็นเงินจำนวน 4,950,000 บาท เพื่อให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และนำผลผลิตจากการดำเนินโครงการไปสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันโดยการบริหาร โครงการแบบมีส่วนร่วม ศูนย์ละ 8 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองนักเรียนและเยาวชน ในชุมชนเป็นจำนวนทั้งสิ้น 720 คน เข้ารับการอบรมเป็นผู้บริหาร โครงการ

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้

พรนิภา ลิ้มปพะยอม (2542, อ้างถึงในทิพพาศรี อินทะกุล.2547 : 36-37) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบสาเหตุที่ทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้เรียงตามลำดับความสำคัญคือ ซื้ที่ดินหรือสร้างบ้าน ภาษีสังคม ซื้ยานพาหนะ การศึกษาบุตร เลี้ยงดูบิดามารดา ซื้อุปกรณ์อำนวยความสะดวกหรือเครื่องใช้ไฟฟ้า การรักษาตัวเนื่องจากเจ็บป่วย การศึกษาต่อและอื่นๆ เช่นทำอาชีพเสริมแล้วขาดทุน สำหรับจำนวนเงินเฉลี่ยข้าราชการครูส่วนใหญ่เป็นหนี้ คือ คนละ 768,911.95 บาท โดยมีแหล่งเงินกู้เรียงลำดับความสำคัญได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู ประเภทกู้สามัญและกู้พิเศษ ธนาคาร หนี้นอกระบบ และสถาบันการเงิน

นอกจากนี้ พรนิภา ลิ้มปพะยอม ยังได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูไว้ดังนี้

1. มาตรการที่ใช้เงิน

- 1.1 รัฐบาลควรจัดสรรเงินให้เงินทุนหมุนเวียนแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการอย่างน้อยปีละ 500 ล้านบาท ติดต่อกัน 5 ปี และเพิ่มวงเงินกู้ได้ตามความจำเป็นของแต่ละราย
- 1.2 รัฐบาลควรแสวงหาแหล่งเงินกู้อัตราดอกเบี้ยต่ำจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อให้ข้าราชการครู ได้ทดแทนแหล่งเงินกู้เดิมที่ดอกเบี้ยสูง
- 1.3 ควรจัดทำบัญชีเงินเดือน ค่าตอบแทน สำหรับข้าราชการครู โดยเฉพาะ ซึ่งจะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม
- 1.4 ควรจัดสวัสดิการที่พักอาศัยใกล้สถานศึกษาและจัดบริการยานพาหนะ รับ-ส่ง ถ้าจำเป็น
- 1.5 ควรส่งเสริมข้าราชการครูที่มีผลงานดีเด่นให้ได้รับเงินเพิ่มพิเศษหรือรางวัลช่วยค่าครองชีพ

2. มาตรการที่ไม่ใช้เงิน

- 2.1 เจรจากับเจ้าหนี้ เช่นสหกรณ์ออมทรัพย์ครู ธนาคาร และครูสภา ฯลฯ เพื่อให้ลดอัตราดอกเบี้ยยี่ระยะเวลาการชำระหนี้ ให้มีระยะเวลาปลอดหนี้
- 2.2 สอดแทรกการสอนวินัยการเงิน การคลัง ในการฝึกอบรมครูก่อนและระหว่างประจำการ
- 2.3 สนับสนุนโครงการอบรมพัฒนาครูให้มีจิตสำนึกไม่ให้มีหนี้สิน มีวินัยและครองตนอย่างสมถะเป็นตัวอย่างของสังคม

- 2.4 จ่ายเงินเดือนครูผ่านระบบธนาคาร ไม่ใช่หักเงินเดือน ไม่ใช่หนี้โดยตรง
- 2.5 ส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครู เช่น การเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมในครัวเรือน ซึ่งจะไม่มีผลกระทบต่อหน้าที่
- 2.6 เร่งรณรงค์ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและสถานภาพของอาชีพครูว่า ควรได้รับการยกย่องและศรัทธา และไม่ควรหลังผลประโยชน์ใดๆจากข้าราชการครู
- 2.7 ให้ทุกหน่วยราชการ ระมัดระวังการจัดสวัสดิการใดๆ ที่จะทำให้ข้าราชการครูเป็นหนี้สินเพิ่มขึ้น
- 2.8 มีมาตรการลงโทษครูที่มีหนี้สินส่วนตัวและปฏิบัติงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

ประทวน มูลกล้า (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการติดตามผลการดำเนินการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่เข้าร่วมโครงการเงินทุนหมุนเวียน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ ระหว่าง 41-50 ปี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี อยู่ร่วมกับคู่สมรสมีเงินเดือน 15,001-20,000 บาท ข้าราชการครูส่วนใหญ่เริ่มเป็นหนี้หลังเข้ารับราชการครู มีหนี้สินรวมประมาณ 200,001-300,000 บาท ผ่อนชำระหนี้เดือนละ 5,000-10,000 บาท แหล่งที่เป็นหนี้ส่วนใหญ่ จากสหกรณ์ออมทรัพย์ครู ตามด้วยธนาคาร โดยสาเหตุของการเป็นหนี้เพื่อนำไปใช้หนี้สินให้กับบุคคลทั่วไป ซื้อมือหรือสร้างที่อยู่อาศัย นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผลจากการได้รับความช่วยเหลือจากเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู สามารถช่วยแก้ไขปัญหาหนี้สินหรือบรรเทาภาวะหนี้สินได้พอสมควร มีผลทำให้ความวิตกกังวลลดน้อยลงบ้าง ส่งผลทำให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ดีขึ้นกว่าเดิมมาก และเงินที่เหลือในแต่ละเดือนจากการชำระหนี้สินเงินทุนหมุนเวียน แล้วเหลือพอใช้จ่ายแต่ไม่เหลือพอเก็บ

Ba Lam (1970, อ้างถึงในทิพพาศรี อินทะกุล.2547 : 40) ได้ศึกษาการปฏิรูปการศึกษาของประเทศเวียดนามมีอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งสิ้น 20,456 คน 31.1% เป็นเพศหญิง 3% เป็นชนกลุ่มน้อย 45% เป็นผู้ที่มียูมากกว่า 40 ปี ในจำนวนนี้ 12% จบปริญญาเอก 5% เป็นรองศาสตราจารย์หรือศาสตราจารย์ อาจารย์เหล่านี้ได้รับเงินเดือนน้อยมาก ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพที่สูงขึ้นตามระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้คุณภาพการสอนของอาจารย์ต่ำลง อาจารย์ไม่ใช้เวลากับนักเรียนนอกเวลาเนื่องจากต้องทำงานพิเศษ จากข้อมูลปี ค.ศ. 1991 พบว่า 67% ของอาจารย์ทำงานนอกเวลาในจำนวนนี้ 50% ทำงานนอกเวลาที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพรัฐบาลของเวียดนาม ในปี 2000 รัฐบาลเวียดนามได้มีนโยบายเกี่ยวกับอาจารย์ โดยพยายามเพิ่มแรงจูงใจในการ

ทำงาน โดยการเพิ่มระดับเงินเดือนที่เหมาะสม มีเบี่ยเลี้ยงหรือเงินตอบแทนในตำแหน่งต่างๆเพื่อ ดึงดูดให้ครูอาจารย์อยู่ในวิชาชีพมากขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นนั้น สาเหตุของการเป็นหนี้ของ ข้าราชการครูส่วนหนึ่งมาจากการซื้อที่อยู่อาศัย ซื้อพาหนะและเครื่องใช้ไฟฟ้า ค่าใช้จ่ายใน ชีวิตประจำวัน ค่าการศึกษาบุตร แหล่งหนี้ของข้าราชการครู คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสถาบัน การเงิน มีหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ จากปัญหาเหล่านี้ทำให้ข้าราชการครูมีความต้องการที่จะ ให้ช่วยเร่งรัดการแก้ไขปัญหาหนี้สินที่เกิดขึ้น โดยการจัดให้มีสวัสดิการต่างๆ เพื่อบรรเทาหรือลด ปัญหาหนี้สินดังกล่าว เช่น จัดให้มีการผ่อนชำระหนี้ในระยะที่ยาวขึ้น มีการรวมหนี้เพื่อเป็นหนี้ทาง เดียวและคิดอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าปกติ นอกจากนี้ยัง พบว่า สภาพและลักษณะงานที่ทำของครู รางวัลและค่าตอบแทนมีผลต่อการทำงานของครู และครูที่มีรายได้และผลตอบแทนต่างกันจะมี ความพึงพอใจในการทำงานต่างกัน

2.9 สรุปบทเรียนการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูที่ผ่านมา

จากข้อมูลดังกล่าวมาทั้งหมด ซึ่งได้มาจากการรวบรวมผลการสำรวจหนี้ครู รายงานการ วิจัยทั้งของหน่วยงานและวิทยานิพนธ์ พอจะวิเคราะห์ได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อมูลการเป็นหนี้ของครู

ข้อมูลจำนวนครูที่เป็นหนี้หรือมูลหนี้ของครูจากการสำรวจของหน่วยงานต่างๆยังขาด ความชัดเจน ทั้งนี้เนื่องมาจากข้อจำกัดหลายๆประการ โดยเฉพาะการเป็นหนี้ของครูแต่ละคนนั้น เป็นเรื่องส่วนบุคคล หน่วยงานที่รับผิดชอบไม่สามารถขอข้อมูลที่เป็นหนี้ได้ทั้งหมด การให้ข้อมูล ของครูยังไม่ตรงกับความเป็นจริง มีความซ้ำซ้อนในการให้ข้อมูล ดังนั้นการแก้ไขปัญหาหนี้ครูที่ผ่าน มา จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ไม่ชัดเจน

การมีข้อมูลที่ไม่ชัดเจนและเพียงพอ อาจทำให้การกำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหา หนี้สินครูที่ผ่านมามีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โครงการต่างๆไม่สามารถแก้ไข ปัญหาหนี้ได้ตรง จุด ครูบางคนเมื่อแก้ไขปัญหาหนี้ได้จากแหล่งหนี้แห่งหนึ่งแล้วไปก่อหนี้ในที่ใหม่ทำให้ไม่สามารถ แก้ปัญหาหนี้ให้หมดไป

อย่างไรก็ตาม จากการที่สำนักงานคณะกรรมการ สกสค. ได้รวบรวมข้อมูลครูที่เป็น หนี้สินครั้งล่าสุดเมื่อเดือนตุลาคม 2548 โดยใช้ข้อมูลตามหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน 13 หลัก มีจำนวน 131,217 คน (ข้อมูลเดือนตุลาคม 2549)และคาดว่าจะมีจำนวนเพิ่มเติมอีก 50,000 คน ในปลายปี 2551 รวมแล้วประมาณ 181,217 คน เนื่องจากการรับลงทะเบียนมีการดำเนินการใน

หลายหน่วยงาน ดังนั้นจำนวนครูที่เป็นหนี้และจำนวนมูลหนี้ที่ได้จากข้อมูลครั้งนี้ น่าจะเป็นข้อมูลที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

สำหรับมูลเหตุหรือสาเหตุการเป็นหนี้ นั้น มีผลการศึกษาวิจัยที่ค้นพบคำตอบค่อนข้างสอดคล้องกัน โดยสาเหตุหลักๆ คือ ครุณาเงินไปใช้จ่ายในการสร้างซ่อมแซมบ้านที่อยู่อาศัยซึ่งมีมากที่สุด รองลงมา ครูกู้เงินเพื่อใช้จ่ายเงินในการดำรงชีพประจำวัน ต้องดูแลผู้มีอุปการคุณและบุคคลรอบข้าง ต้องใช้เพื่อการศึกษาของบุตรหลาน สาเหตุอีกประการคือครูมีค่านิยมบางอย่างที่ไม่พึงประสงค์ในการใช้ชีวิตให้เหมาะสมกับรายได้ที่มีอยู่ เช่น สร้างบ้านราคาแพง ซื้อรถยนต์ เครื่องใช้อำนวยความสะดวกที่เกินความจำเป็น นอกจากนี้ครูที่มีหนี้ส่วนหนึ่งต้องการสร้างฐานะ จึงประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้ ต่อมามีปัญหาในการดำเนินธุรกิจเนื่องจากสาเหตุต่างๆกันจึงนำไปสู่การเกิดหนี้สิน

จากข้อมูลสาเหตุการเป็นหนี้ดังกล่าวมา มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ บ้านที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความจำเป็นและเป็นสาเหตุของการเป็นหนี้ของครูมากที่สุด ดังนั้นน่าจะเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือครูในเรื่องการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย เป็นลำดับแรกๆ เพราะเป็นสาเหตุเริ่มต้นของการเป็นหนี้ซึ่งมีมากที่สุด

1. นโยบายและวิธีการแก้ปัญหาหนี้สินครู

ที่ผ่านมาแม้รัฐบาลจะให้ความสนใจและมีนโยบายแก้ปัญหาหนี้ครูโดยมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันแก้ไขก็ตาม แต่การดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลายังขาดความชัดเจน และได้รับการสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง ยกตัวอย่าง กรณีโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินครูซึ่งเริ่มดำเนินการในปี 2540 ได้รับเงินสนับสนุนในครั้งแรก 500 ล้านบาท ปีต่อมาได้งบประมาณสนับสนุน อีก 100 ล้านบาท โครงการนี้ไม่ได้รับเงินสนับสนุนในปี 2542 และ 2543 ทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่องและมาได้รับการสนับสนุนอีกครั้งในปี 2544-2546 จนปัจจุบันมีเงินสนับสนุนรวม 1,200 ล้านบาท มีเงินให้ครูกู้ยืม 1,680 ล้านบาท ทั้งๆที่โครงการนี้น่าจะได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลทุกปี สำนักงาน ก.ค.ศ. ซึ่งเป็นเจ้าของโครงการเห็นว่ากองทุนนี้ควรมีเงินหมุนเวียน 3,000 ล้านบาท(สำนักงาน ก.ค. : ม.ป.ป.)

ส่วนโครงการอื่นๆที่รัฐบาลขอให้สถาบันการเงินเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั้นพบว่ามีไม่มากนัก ปัจจุบันธนาคารออมสินได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการพัฒนาชีวิตครู ซึ่งเริ่มดำเนินการเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2542 และจากการดำเนินงานตลอด 6 ปีที่ผ่านมา มีปัญหาในการดำเนินโครงการอยู่บ้าง ได้แก่

1. ครูที่เป็นสมาชิกโครงการบางราย ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของโครงการฯ ในการส่งชำระหนี้ให้ธนาคาร รวมถึงไม่มีกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง

2. กระทรวงศึกษาธิการ ยังไม่ได้ดำเนินการเชิงบริหารตามมาตรการที่กำหนดไว้กับครูที่ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของโครงการ
3. ในช่วงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการส่งผลกระทบต่อประสานงานระหว่างกลุ่มครู สถาบันการเงินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. อัตราดอกเบี้ยที่สูง ในส่วนผู้ที่ได้รับผิดชอบการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูคือ สำนักงานคณะกรรมการ สกสค. ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการดำเนินงานหลายประการ โดยยังขาดบุคลากรที่จะเป็นผู้ประสานงานทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ และขาดงบประมาณ ในการดำเนินการ ซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ

DRU

บทที่ 3

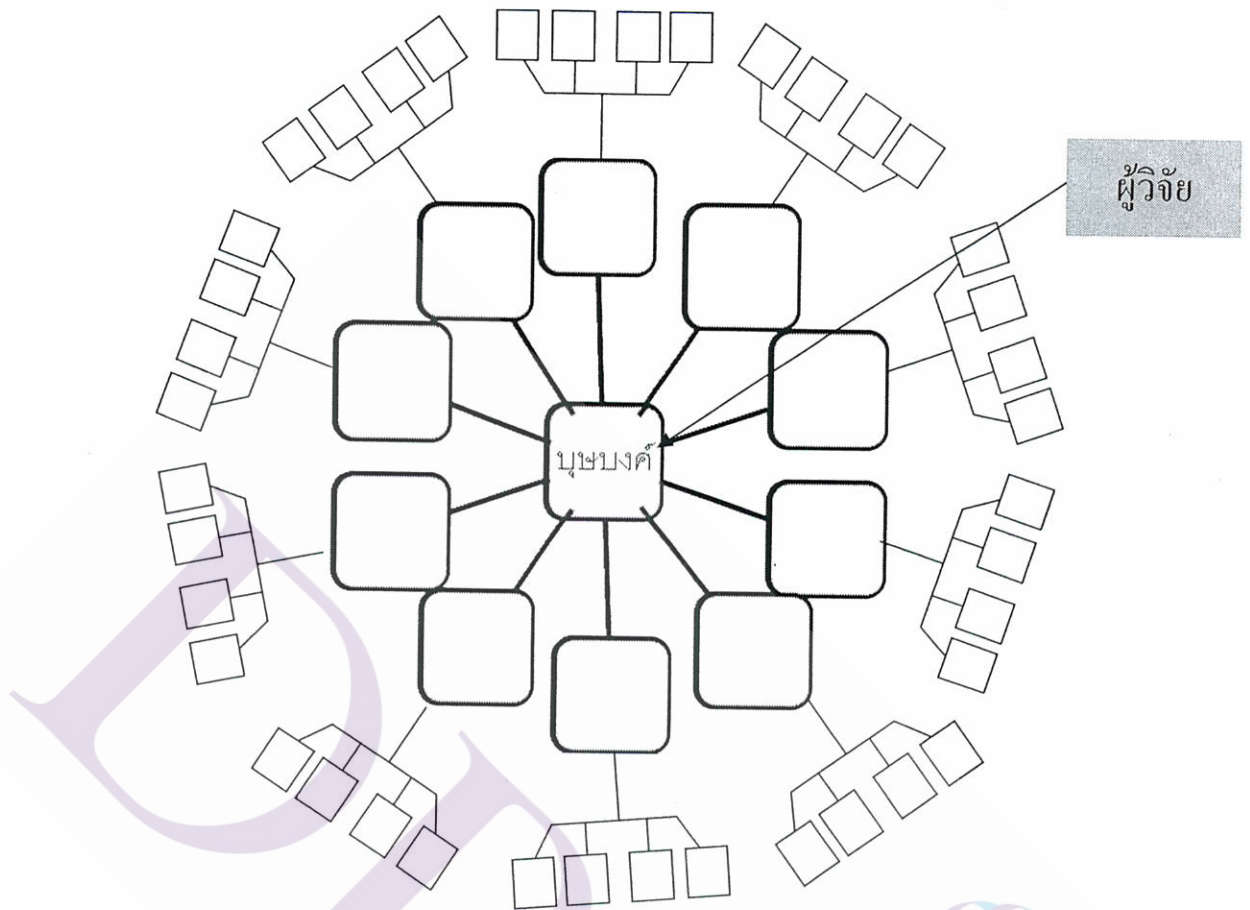
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ(Survey research) เพื่อศึกษาสภาพการเป็นหนี้สิน เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้สิน และความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

- 3.1 กำหนดประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
- 3.2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กำหนดประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาส่วนบุคคล เป็นการยากที่จะหาข้อมูลได้จากบุคคลเป็นจำนวนมาก ผู้มีหนี้สินส่วนมากจะไม่ยอมเปิดเผยข้อมูล ผู้วิจัยจึงมุ่งข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ส่วนหนึ่ง จำนวน 50 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยสุ่มตัวอย่างแบบกระจายต่อเนื่อง (Snowball Sampling) กล่าวคือ เจาะจงข้าราชการครูที่มีภาวะหนี้สินจำนวน 10 คน และให้ครูทั้ง 10 คน กำหนดให้เพื่อนครูที่มีภาวะหนี้สินอีกคนละ 4 คน รวมทั้งหมดเป็น 50 คน แสดงดังรูป

ภาพที่ 2 แสดงแบบแผนการสุ่มตัวอย่าง

3.2 สร้างเครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionair) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รูปแบบของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้จัดทำโดย แบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

3.2.1 แบบสอบถาม มีจำนวน 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อายุราชการ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งงานในปัจจุบัน ระดับเงินเดือน สถานภาพสมรส ฯลฯ ซึ่งลักษณะข้อคำถามเป็นข้อคำถามแบบสอบถามรายการ(check list) และแบบเติมคำลงในช่องว่าง

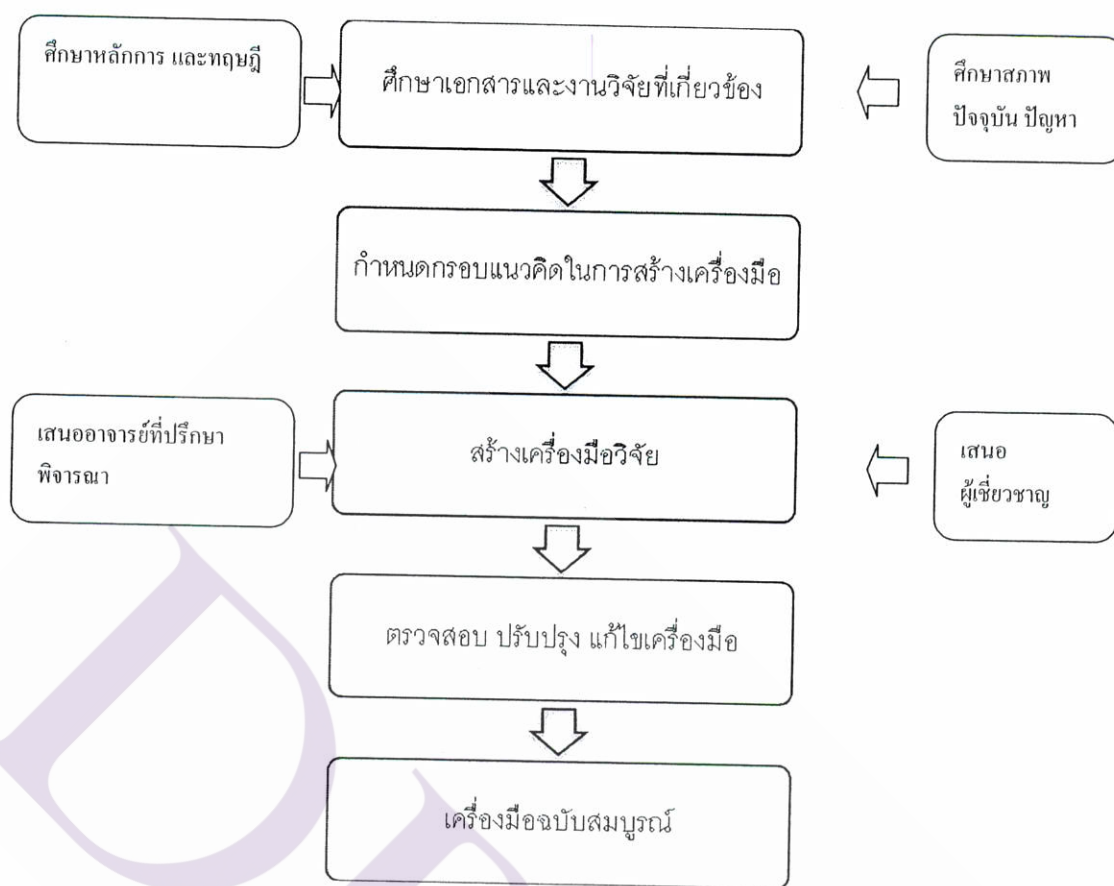
ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพการเป็นหนี้ของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะข้อคำถามเป็นข้อคำถามแบบสอบถามรายการ(check list) และแบบเติมคำลงในช่องว่าง

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้ของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะข้อมูลคำถามเป็น ข้อคำถามแบบสอบถามรายการ(check list) และแบบเติมคำลงในช่องว่าง

ตอนที่ 4 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในการแก้ปัญหาหนี้สินของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะข้อมูลคำถามเป็น ข้อคำถามแบบสอบถามรายการ(check list) และแบบเติมคำลงในช่องว่าง

3.2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

- 1) ศึกษาหลักการ ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สภาพปัจจุบัน ปัญหา
- 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
- 3) สร้างเครื่องมือเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข
- 4) เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงในด้านต่างๆ
- 5) นำเสนอแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเสนอแนะนำมาสรุปผลการตรวจสอบเพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข โดยพิจารณาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีความสมบูรณ์
- 6) เครื่องมือฉบับสมบูรณ์

ภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวิจัย

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวม ดังนี้

3.3.1 ผู้วิจัยเสนอคำร้องต่อคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตฯ เพื่อให้ทำหนังสือแนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

3.3.2 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ฝากเพื่อนนักศึกษาที่เป็นเจ้าหน้าที่การเงินที่อยู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 เพื่อนำแบบสอบถามไปให้ข้าราชการครูที่มีหนี้สินจำนวน 10 คน เพื่อแจกแบบสอบถามไปยังข้าราชการครูคนอื่นๆ อีกคนละ 4 คน กำหนดวัน เวลา ให้ข้าราชการครูที่เป็นหนี้ตอบแบบสอบถามและส่งคืนเพื่อนนักศึกษา ผู้วิจัยรับคืนจากเพื่อนนักศึกษา

3.3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากเพื่อนนักศึกษาเก็บแบบสอบถามคืนมาจากข้าราชการครูที่เป็นหนี้ กรณีที่ไม่ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาตามกำหนด ผู้วิจัยจะขอความร่วมมือจากเพื่อนนักศึกษาให้ช่วยติดตามเก็บแบบสอบถามคืน

3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์

3.4.2 นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วมาลงรหัส และบันทึกเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) สำหรับคำนวณค่าสถิติต่างๆ

การวิเคราะห์เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้น ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.)

3.4.4 ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด นำมาแปลผลการวิจัยในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้มุ่งศึกษา สภาพการเป็นหนี้สิน เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้สิน และความคิดเห็นในการแก้ปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 50 ชุด ได้รับกลับมาวิเคราะห์ 46 ชุด คิดเป็นร้อยละ 92.00 ซึ่งจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพสภาวะหนี้สินของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแสดงผลเป็นร้อยละเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุราชการ ตำแหน่งหน้าที่ สถานภาพสมรส ระดับเงินเดือน ภาวะเงินออม

ตารางที่ 4-1 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

สถานภาพ(เพศ)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	11	23.90
หญิง	35	76.10
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-1 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามที่เป็นข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวน 46 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 76.10 และเพศชาย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 23.90

ตารางที่ 4-2 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

สถานภาพ(อายุ)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
20-30 ปี	2	4.30
31-40 ปี	7	15.20
41-50 ปี	16	34.80
51 ปีขึ้นไป	21	45.70
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-2 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพเกี่ยวกับอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 45.70 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80 ส่วนช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 15.20 และน้อยที่สุด อายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30

ตารางที่ 4-3 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

สถานภาพ(ระดับการศึกษา)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี	-	-
ปริญญาตรี	39	84.80
ปริญญาโท	7	15.20
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-3 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพเกี่ยวกับระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับปริญญาตรี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 84.80 และระดับปริญญาโท จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 15.20

ตารางที่ 4-4 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่

สถานภาพ(ตำแหน่งหน้าที่)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ครูผู้ช่วย	4	8.70
คศ.1	2	4.30
คศ.2	36	78.30
คศ.3	4	8.70
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-4 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีตำแหน่งหน้าที่เป็น คศ.2 จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 78.30 ตำแหน่งครูผู้ช่วยและคศ.3 อย่างละ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 และน้อยที่สุดมีตำแหน่งหน้าที่เป็น คศ.1 จำนวน 2 คนคิดเป็นร้อยละ 4.30

ตารางที่ 4-5 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุราชการ

สถานภาพ(อายุราชการ)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1-5 ปี	4	8.70
6-10 ปี	1	2.20
11-15 ปี	5	10.90
16-20 ปี	7	15.20
21 ปีขึ้นไป	29	63.00
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-5 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพเกี่ยวกับอายุราชการของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุราชการ 21ปีขึ้นไป จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 63.00 รองลงมา คือ อายุราชการ 16-20ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 15.20 อายุราชการ 11-15 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10.90 อายุราชการ 1-5 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 ส่วนน้อยที่สุด มีอายุราชการ 6-10 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.20

ตารางที่ 4-6 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับเงินเดือน

สถานภาพ(ระดับเงินเดือน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000 บาท	5	10.90
10,000-15,000 บาท	-	-
15,001-20,000 บาท	1	2.20
20,001-25,000 บาท	4	8.70
25,001-30,000 บาท	11	23.90
30,001-35,000 บาท	16	34.80
มากกว่า 35,000บาท	9	19.60
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-6 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพเกี่ยวกับระดับเงินเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีเงินเดือนระหว่าง 30,001-35,000 บาท จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80 รองลงมา ระดับเงินเดือน 25,001- 30,000 บาท จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 23.90 ระดับเงินเดือนมากกว่า 35,000 บาท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 19.60 ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10.90 ระดับเงินเดือน 20,001-25,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 และน้อยที่สุด มีระดับเงินเดือน 15,001-20,000 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.20

ตารางที่ 4-7 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้อื่นๆต่อเดือน

สถานภาพ (รายได้อื่นๆต่อเดือน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	38	82.60
ต่ำกว่า 3,000 บาท	5	10.90
3,001-5,000 บาท	1	2.20
มากกว่า 20,001 บาท	2	4.30
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-7 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพเกี่ยวกับรายได้อื่นๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีรายได้อื่นๆ นอกจากเงินเดือน จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 82.60 ส่วนกลุ่มที่มีรายได้อื่นๆ มีจำนวนมากที่สุด อยู่ในช่วงต่ำกว่า 3,000 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10.90 มีรายได้อื่นๆมากกว่า 20,000 บาท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 และน้อยที่สุดมีรายได้อื่นๆระหว่าง 3,001-5,000 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.20

ตารางที่ 4-8 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน

สถานภาพ (ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	4	8.70
5,001-10,000 บาท	9	19.60
10,001-15,000 บาท	12	26.10
มากกว่า 15,001 บาท	21	45.70
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-8 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 15,000 บาท จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 45.70 รองลงมาคือค่าใช้จ่ายต่อเดือนระหว่าง 10,001-15,000 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 26.10 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,001-10,000 บาท มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 19.60 และน้อยที่สุดมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70

ตารางที่ 4-9 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพ(สมรส)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	8	17.40
สมรส	36	78.30
หย่า	2	4.30
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-9 แสดงให้เห็นว่าสถานภาพสมรสของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่ สมรสแล้ว จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 78.30 โสด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 17.40 และหย่า จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30

ตารางที่ 4-10 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนบุตร

สถานภาพ(จำนวนบุตร)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีบุตร	13	28.30
1-2 คน	29	63.00
3-4 คน	4	8.70
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-10 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับจำนวนบุตร พบว่า ส่วนใหญ่มีบุตร 1-2 คน จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 63.00 รองลงมาไม่มีบุตร จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 28.30 และน้อยที่สุดคือ มีบุตร 3-4 คน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70

ตารางที่ 4-11 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพกลุ่มสมรส

สถานภาพ(อาชีพกลุ่มสมรส)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ตอบแบบสอบถาม	10	21.70
ข้าราชการ		
รัฐวิสาหกิจ/พนักงาน	25	54.30
ค้าขาย	1	2.20
บริษัท/โรงงาน	3	6.50
ธุรกิจส่วนตัว	4	8.70
พ่อบ้านแม่บ้าน	3	6.50
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-11 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพเกี่ยวกับอาชีพของกลุ่มสมรสของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ

54.30 รองลงมาประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 และจำนวนน้อยที่สุดของอาชีพคู่สมรส คือ อาชีพค้าขาย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.20

ตารางที่ 4-12 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้ของคู่สมรส

สถานภาพ(รายได้ของคู่สมรส)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ตอบคำถาม	10	21.70
ไม่มีรายได้	2	4.30
ต่ำกว่า 3,000 บาท	1	2.20
3,001-5,000 บาท	1	2.20
5,001-10,000 บาท	2	4.30
10,001-15,000 บาท	4	8.70
15,001-20,000 บาท	5	10.90
มากกว่า 20,000 บาท	21	45.70
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-12 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพเกี่ยวกับรายได้ของคู่สมรสของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 45.70 รองลงมาคู่สมรสมีรายได้ระหว่าง 15,001-20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10.90 และน้อยที่สุดคือ คู่สมรสมีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาทและ 3,001-5,000 บาท ต่อเดือน จำนวนอย่างละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.20

ตารางที่ 4-13 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว

สถานภาพ (จำนวนสมาชิกในครอบครัว)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ตอบคำถาม	2	4.30
1 คน	2	4.30
2 คน	4	8.70
3 คน	12	26.10
4 คน	14	30.40
5 คนขึ้นไป	12	26.10
รวม	46	100.00

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัว 4 คน คิดเป็นร้อยละ 30.40 รองลงมา มีสมาชิก 3 และ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 26.10 และสมาชิกครอบครัวน้อยที่สุดจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30

ตารางที่ 4-14 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่
ผู้ตอบแบบสอบถามต้องอุปการะเลี้ยงดู

สถานภาพ (จำนวนสมาชิกในครอบครัว)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ตอบแบบสอบถาม	10	21.70
อุปการะบุตรกำลังศึกษา 1 คน	26	56.50
อุปการะมากกว่า 1 คน	10	21.70
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-14 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องอุปการะเลี้ยงดู ส่วนใหญ่มีบุตรกำลังศึกษา 1 คน จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 56.50 และส่วนน้อยมีสมาชิกที่ต้องอุปการะมากกว่า 1 คน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 21.70

ตารางที่ 4-15 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามภาระที่ต้องส่งเสียเลี้ยงดูบุคคลอื่น

สถานภาพ (ภาระส่งเสียบุคคลอื่น)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ตอบแบบสอบถาม	2	4.30
มี	15	32.60
ไม่มี	29	63.00
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-15 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพเกี่ยวกับภาระที่ต้องส่งเสียเลี้ยงดูบุคคลอื่นๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ไม่มีภาระในการส่งเสียเลี้ยงดูบุคคลอื่น จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 63.00 และส่วนน้อยที่มีภาระเลี้ยงดู จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 32.60

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพการเป็นหนี้ของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแสดงผลเป็นร้อยละ ได้แก่ ความสมดุลของรายได้และรายจ่าย ค่าใช้จ่ายต่อเดือน ปรากฏผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4-16 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามความสมดุลทางการเงิน

สถานภาพ (ความสมดุลทางการเงิน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สมดุลกัน	4	8.90
รายได้มากกว่ารายจ่าย	2	4.30
รายจ่ายมากกว่ารายได้	40	86.80
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-16 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพความสมดุลของรายได้และรายจ่ายในครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 86.80 รองลงมารายได้กับรายจ่ายสมดุลกันมีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8.90 และส่วนน้อยเป็นผู้ที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30

ตารางที่ 4-17 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ต่อเดือน

สถานภาพ(ค่าใช้จ่ายต่อเดือน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ค่าปัจจัย 4	16	34.80
ค่าสาธารณูปโภค	9	19.60
ค่าภาษีสังคัม	2	4.30
ค่าใช้จ่ายผู้อยู่ในความอุปการะ	6	13.00
ค่าผ่อนชำระหนี้	9	19.60
ค่าเงินออม	4	8.70
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-17 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพค่าใช้จ่ายต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับปัจจัย 4 จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 34.8 รองลงมาเป็นค่าสาธารณูปโภคและค่าผ่อนชำระหนี้ อย่างละ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 19.60 และน้อยที่สุดเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับภาษีสังคัม จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30

ตารางที่ 4-18 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระยะเวลาการเกิดหนี้

สถานะหนี้สิน (ระยะเวลาเกิดหนี้)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ตอบแบบสอบถาม	6	13.00
ก่อนเข้ารับราชการครู	6	13.00
หลังเข้ารับราชการครู	34	73.90
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-18 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีหนี้สินภายหลังจากเข้ารับราชการครู จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 73.90 และส่วนน้อยเป็นผู้ที่มีหนี้สินก่อนเข้ารับราชการครู จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 13.00

ตารางที่ 4-19 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนหนี้สินทั้งหมด

สถานะหนี้สิน (จำนวนหนี้สินทั้งหมด)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ตอบแบบสอบถาม	6	13.00
ต่ำกว่า 10,000 บาท	2	4.30
10,001-20,000 บาท	2	4.30
20,001-30,000 บาท	2	4.30
40,001-50,000 บาท	1	2.20
50,001-60,000 บาท	2	4.30
70,001-80,000 บาท	1	2.20
200,001-300,000 บาท	8	17.40
มากกว่า 300,001 บาท	22	47.80
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-19 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีหนี้สินมากกว่า 300,000 บาท จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 47.80 รองลงมา มีหนี้สิน 200,001-300,000 บาท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 17.40 และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีหนี้สินระหว่าง 40,001-50,000 บาท และ 70,001-80,000 บาท มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.20

ตารางที่ 4-20 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประเภทของภาวะหนี้สินของข้าราชการครู

สถานะหนี้สิน (กลุ่มภาวะหนี้สิน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หนี้ปกติ	17	37.00
หนี้ปกติที่ต้องการความช่วยเหลือ	20	43.40
หนี้วิกฤต	9	19.60
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-20 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีหนี้สินอยู่ในกลุ่มหนี้ปกติที่ต้องการความช่วยเหลือ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 43.40 รองลงมาเป็นกลุ่มหนี้ปกติจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00 และส่วนน้อย คือ กลุ่มหนี้วิกฤต จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 19.60

4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4-21 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้

สาเหตุ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ซื้อหรือสร้างบ้านเพื่ออยู่อาศัย	6	13.00
มีความจำเป็นต้องรักษา		
สถานภาพทางสังคมสูง	4	8.70
ซื้อหรือเช่าซื้อยานพาหนะ	6	13.00
มีแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ	1	2.20
เจ็บป่วยหรือกู้เพื่อใช้รักษาผู้ที่		
อยู่ในอุปการะ	4	8.60
เลี้ยงดูบิดามารดา	2	4.30
หนี้สินสะสม	2	4.30
รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	19	41.30
ลงทุนเพื่อทำอาชีพเสริม	2	4.30
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-21 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมาก มีเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้ คือ รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 41.30 รองลงมา นำเงินไปซื้อหรือสร้างบ้านเพื่ออยู่อาศัยและซื้อหรือเช่าซื้อยานพาหนะ จำนวน อย่างละ 6 คน คิดเป็นร้อยละ 13.00 และปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้ น้อยที่สุดเกิดจากมีแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.20

ตารางที่ 4-22 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามแหล่งที่มาของหนี้สิน

แหล่งที่มาของหนี้สิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สหกรณ์ออมทรัพย์ครู	26	56.50
สวัสดิการของครูสภา	3	6.50
ธนาคารของรัฐ	9	19.60
ธนาคารพาณิชย์อื่นๆ	3	6.50
สถาบันการเงินอื่นๆ	3	6.50
บุคคลทั่วไป/ญาติพี่น้อง	2	4.30
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-22 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ใช้แหล่งเงินกู้ คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 56.50 รองลงมากู้เงินจากธนาคารของรัฐ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 19.60 และน้อยที่สุด คือกู้ยืมเงินจากบุคคลทั่วไปหรือญาติพี่น้อง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30

ตารางที่ 4-23 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต

บัตรเครดิต	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ตอบแบบสอบถาม	6	13.00
มี	25	54.30
ไม่มี	15	32.60
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-23 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 54.30 ไม่ได้ใช้บัตรเครดิต จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 32.60

4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหานี้สินของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4-24 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามตามระยะเวลาการผ่อนชำระหนี้

ระยะเวลาการผ่อนชำระ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1-5 ปี	20	43.50
6-10 ปี	12	26.00
11-15 ปี	7	15.20
มากกว่า 15 ปี	7	15.20
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-24 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้เวลาในการชำระหนี้จำนวน 1-5 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 43.50 รองลงมา ใช้เวลา 6-10 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 และส่วนน้อยใช้เวลาในการชำระหนี้ จำนวน 11-15 ปี และมากกว่า 15 ปี จำนวนอย่างละ 7 คน คิดเป็นร้อยละ 15.20

ตารางที่ 4-25 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามตามวิธีการผ่อนชำระหนี้สิน

ข้อความ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หักจากเงินเดือน	24	52.20
จ่ายผ่านธนาคาร	18	39.10
ผ่อนชำระโดยตรงกับ เจ้าหน้าที่	4	8.70
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-25 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ชำระหนี้สินผ่านการหักจากเงินเดือน จำนวน 24 คน ร้อยละ 52.20 รองลงมาผ่อนชำระผ่านธนาคาร จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 39.10 และส่วนน้อยชำระผ่านเจ้าหน้าที่โดยตรง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70

ตารางที่ 4-26 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่เข้าร่วมโครงการแก้ปัญหาหนี้สิน

ข้อความ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โครงการเงินทุนหมุนเวียน	10	21.70
โครงการพัฒนาชีวิตครู	6	13.00
โครงการสินเชื่อวิทยฐานะ	12	26.00
อบรมหลักสูตร “การพัฒนาชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง”	2	4.30
โครงการคลินิกการเงินครูและบุคลากรทางการศึกษา	16	34.80
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 4-26 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เข้าร่วมโครงการคลินิกการเงินครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80 รองลงมาเป็นโครงการสินเชื่อวิทยฐานะ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 และน้อยที่สุด คือ การอบรมหลักสูตร “การพัฒนาชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง” จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิด

พบว่าข้าราชการครูมีความคิดต่อประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ข้าราชการครูมีความคิดเห็นในการแก้ปัญหาหนี้สิน คือ
  - ให้นำหน่วยงานของรัฐปรับลดค่าครองชีพ
  - ปรับเงินเดือนข้าราชการครูให้เหมาะสมกับค่าครองชีพในปัจจุบัน
  - ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น
  - ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต
  - พยายามหารายได้เสริม
2. ข้าราชการครูมีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่จะช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้ คือ
  - หน่วยงานต้นสังกัดของข้าราชการครู
  - สหกรณ์ออมทรัพย์ครู โดยลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเพิ่มจำนวนเงินปันผล
  - คุรุสภา

- ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ
- ญาติพี่น้อง

DRU

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาวะหนี้สินของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ตามลำดับต่อไปนี้

- 5.1 วัตถุประสงค์การวิจัย
- 5.2 วิธีการดำเนินการวิจัย
- 5.3 สรุปผลการวิจัย
- 5.4 อภิปรายผลการวิจัย
- 5.5 ข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการเป็นหนี้สินของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้สินของครู
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

5.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาส่วนบุคคล เป็นการยากที่จะหาข้อมูลได้จากบุคคลจำนวนมาก ผู้มีหนี้ ส่วนมากจะไม่ยอมเปิดเผยข้อมูล ผู้วิจัยจึงมุ่งข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ส่วนหนึ่ง จำนวน 50 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยสุ่มตัวอย่างแบบกระจายต่อเนื่อง (snowball sampling) กล่าวคือ เจาะจงข้าราชการครูที่มีภาวะหนี้สินจำนวน 10 คน แจกจ่ายแบบสอบถามเพื่อหาข้อมูลขณะเดียวกันก็ให้ครูทั้ง 10 คนนั้น กำหนดแบบสอบถามให้เพื่อนครูที่มีภาวะหนี้สินอีกคนละ 4 คน

5.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม(Questionair) โดยผ่านการเห็นชอบและตรวจสอบ แก้วใจจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตามลำดับ แบบสอบถามมี 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อายุราชการ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งงานในปัจจุบัน ระดับเงินเดือน สถานภาพสมรส ฯลฯ ซึ่งลักษณะข้อคำถามเป็นข้อคำถามแบบสอบถามรายการ(check list) และแบบเติมคำลงในช่องว่าง

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพการเป็นหนี้ของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะข้อคำถามเป็นข้อคำถามแบบสอบถามรายการ(check list) และแบบเติมคำลงในช่องว่าง

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้ของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะข้อคำถามเป็น ข้อคำถามแบบสอบถามรายการ(check list) และแบบเติมคำลงในช่องว่าง

ตอนที่ 4 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในการแก้ปัญหาหนี้สินของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะข้อคำถามเป็น ข้อคำถามแบบสอบถามรายการ(check list) และแบบเติมคำลงในช่องว่าง

5.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ลงนาม โดยคณบดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ฝากเพื่อนนักศึกษาที่เป็นเจ้าหน้าที่การเงินที่อยู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 และฝากแบบสอบถามไปให้ข้าราชการครูที่มีหนี้สิน จำนวน 10 คน และให้ครูทั้ง 10 คน แจกแบบสอบถามไปยังข้าราชการครูอื่นๆที่มีหนี้สินอีกคนละ 4 คน เพื่อนักศึกษาเก็บรวบรวมคำถามคืน ผู้วิจัยขอรับแบบสอบถามจากเพื่อนนักศึกษา ทั้งนี้ ดำเนินการระหว่างวันที่ 1-26 กรกฎาคม 2551 ได้แบบสอบถามคืน จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 92.00

5.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.4.1 นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์

5.2.4.2 นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วมาลงรหัส และบันทึกเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) สำหรับคำนวณค่าสถิติต่างๆ ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation. S.D.)

5.2.4.4 ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด นำมาแปลผลการวิจัยในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

5.3 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถาม พอสรุปได้ดังนี้

5.3.1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ข้าราชการครูที่มีหนี้สิน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 76.10 อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 45.70 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 84.80 อายุราชการ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 63.00 ตำแหน่ง คศ.2 จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 78.30 ระดับเงินเดือน 30,000-35,000 จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80 สถานภาพสมรสจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 78.30 ข้าราชการครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากไม่มีตำแหน่งหน้าที่อื่นๆ

5.3.2 สถานะการเป็นหนี้

ข้าราชการครูมีภาระรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 30,238.00 บาท ในขณะที่มีรายรับเฉลี่ยต่อเดือน 28,670.00 บาท เฉลี่ยรายจ่ายมากกว่ารายได้ 1,568.00 บาทต่อเดือน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่รายจ่ายมากกว่ารายได้มากที่สุด จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 41.30

5.3.3 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้ที่สำคัญ ได้แก่ รายได้ของข้าราชการครูมีไม่เพียงพอกับรายจ่าย ค่าใช้จ่ายหลักที่นำไปใช้คือ การซื้อหรือสร้างบ้านเพื่ออยู่อาศัย ซื้อหรือเช่าซื้อยานพาหนะ เช่นรถยนต์ ซื้อหรือเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า นำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาบุตร ค่าใช้จ่ายในการพัฒนาตนเอง ค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบิดา มารดาและผู้อยู่ในอุปการะตลอดจนค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพเสริม

5.3.4 การแก้ไขปัญหาหนี้สินของผู้ตอบแบบสอบถาม

5.3.4.1 ข้าราชการครูมีความคิดเห็นในการแก้ปัญหานี้สิน ดังนี้

- ให้นำหน่วยงานของรัฐปรับลดภาระค่าครองชีพ
- ปรับเงินเดือนข้าราชการครูให้เหมาะสมกับค่าครองชีพในปัจจุบัน

- ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น
- ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต
- พยายามหารายได้เสริม

5.3.4.2 ข้าราชการครุมีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่จะช่วยแก้ไขปัญหานี้สินได้คือ

- หน่วยงานต้นสังกัดของข้าราชการครู
- สหกรณ์ออมทรัพย์ครู โดยลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเพิ่มจำนวนเงินปันผล
- cursa
- ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ
- ญาติพี่น้อง

5.4 อภิปรายผล

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

5.4.1 สภาพการเป็นหนี้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 พบว่า รายได้รวมเฉลี่ยน้อยกว่ารายจ่าย ส่วนใหญ่นำไปจ่ายเป็นค่าปัจจัย 4 โดยเฉพาะการผ่อนชำระค่าบ้าน/ที่ดิน รองลงมาคือ จ่ายเป็นค่าสาธารณูปโภคและค่าผ่อนชำระหนี้ จึงมีจำนวนหนี้สินอยู่ในระดับมาก มีหนี้สินตั้งแต่ 300,000 บาทขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยพบว่าข้าราชการครูส่วนใหญ่ในการวิจัยครั้งนี้ มีอายุ 51 ปีขึ้นไป สถานภาพสมรส มีอันดับเงินเดือน คศ.2 มีความต้องการสร้างหลักฐาน ความมั่นคงในชีวิตให้กับตนเองและครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Abraham Maslow ซึ่งกำหนดให้ความต้องการความมั่นคง เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เป็นความต้องการทางชีวภาพพื้นฐาน และสภาพปัจจุบันมีแหล่งเงินกู้เกิดขึ้นมากมาย เช่น ธนาคารของรัฐบาล ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน ต่างก็มีวัตถุประสงค์เพื่อการแข่งขันกันชักจูงและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนนำเงินอนาคตออกมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันอย่างไม่มีขอบเขต และไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันมากมาย ดังนั้น จึงทำให้ข้าราชการครูซึ่งเป็นบุคลากรที่มีสภาพการเป็นหนี้สินอย่างกว้างขวาง

5.4.2 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อันดับเงินเดือน ระยะเวลาที่รับราชการ สถานภาพสมรส อาชีพของคู่สมรส และจำนวนผู้อยู่ในอุปการะที่สัมพันธ์กับการเป็นหนี้สิน ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1

5.4.2.1 เพศ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กลุ่มข้าราชการครูที่มีภาระหนี้สินจำนวน 46 คน เป็นเพศชาย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 23.90 เพศหญิง จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 76.10 ผลการศึกษาพบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการสภาพการเป็นหนี้สิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการครูในยุคปัจจุบันไม่ว่าหญิงหรือชายต่างต้องมีความรับผิดชอบเท่าเทียมกันในทุกด้านและมีความต้องการสร้างคุณภาพชีวิตที่เหมือนกัน จึงเกิดภาระหนี้สินไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสหัส แก้วยัง, 2536(อ้างถึงใน ยูพา กิตติคุณฎีธรรม 2549 : 78) ได้ทำการศึกษาภาวะการเงินของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการครูเพศแตกต่างกัน มีหนี้สินที่เป็นการลงทุนไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของอินทร์ ศรีคุณ, 2528 (อ้างถึงใน ยูพา กิตติคุณฎีธรรม 2549: 78) ซึ่งได้ทำการสำรวจสภาพหนี้สินข้าราชการครู ในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ครูส่วนใหญ่ที่เป็นหนี้สิน เป็นเพศหญิงถึงร้อยละ 80.73

5.4.2.2 อายุ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยข้าราชการครูที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป เป็นส่วนใหญ่ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 45.70 รองลงมา คือช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80 และน้อยที่สุด คือช่วงอายุระหว่าง 20-30 ปี มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 ผลจากการวิจัยพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้สิน ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูเมื่อมีอายุมากขึ้นจะเริ่มสร้างฐานะความมั่นคงให้กับตนเองและครอบครัว ความมั่นคงที่คนเราทั่วไปคิดถึงก็คือ การมีบ้าน เช่นเดียวกับข้าราชการครูเหล่านี้ ต่างคิดถึงการมีบ้านของตนเองหรือถ้ามีบ้านเดิมที่เสื่อมโทรมก็จะปลูกใหม่ แต่เนื่องจากการจะลงทุนสร้างบ้านต้องใช้เงินจำนวนมาก ผู้โชคดีที่มีดินอยู่แล้วก็จะลดค่าใช้จ่ายไปได้มาก แต่ค่าวัสดุก่อสร้างกับค่าจ้างเหมาก่อสร้างก็มีราคาแพง เนื่องจากเงินเดือนไม่เพียงพอกับค่าก่อสร้างที่อยู่อาศัย เงินเก็บก็ไม่เหลือ จึงมีความจำเป็นต้องกู้ยืมเงิน เป็นการยืมเงินในอนาคตมาใช้ก่อน อันเป็นสาเหตุทำให้เกิดภาวะหนี้สินขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญชู ไตรรัตน์รัมย์ , 2539 (อ้างถึงใน ยูพา กิตติคุณฎีธรรม 2549 :79) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องทัศนคติของครูต่อการเป็นหนี้ ค่านิยมทางวัตถุ และการเป็นหนี้ของครูโรงเรียนเอกชนในเขตบึงกลุ่ม กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ระดับอายุของครูโรงเรียนเอกชนมีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ กล่าวคือ ครูที่มีอายุมาก(31ปีขึ้นไป) เป็นหนี้มากกว่าครูที่มีอายุน้อย(ต่ำกว่า 31 ปีลงมา) ในความเป็นจริง ข้าราชการครูจะคิดมีบ้าน เมื่อเริ่มจะมีครอบครัว

5.4.2.3 ระดับการศึกษา ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า ข้าราชการครูที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดมีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 84.80 และน้อยที่สุดคือปริญญาโท มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 15.20 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพการเป็นหนี้สิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ข้าราชการในยุคปฏิรูปการศึกษา ประกอบกับภาวะ

เศรษฐกิจที่มีค่าครองชีพสูง ต้องมีค่าใช้จ่ายมากมายทั้งชีวิตประจำวันและการพัฒนาตนเอง ทำผลงานการเรียนการสอนสร้างสื่อและเอกสารประกอบการเรียนการสอน อันเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญชู ไตรรัตน์รังษี, 2539(อ้างถึงในยุพา กิตติคุชฎีธรรม, 2549 : 79) ซึ่งศึกษาเรื่องทัศนคติของครูต่อการเป็นหนี้ คำนิยมทางวัตถุและการเป็นหนี้ของครูโรงเรียนเอกชนในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาของครู ไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้สินของครู ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของรจนา สรรสม (2544 : 69) ซึ่งศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะหนี้สินของข้าราชการครูประถมศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูประถมศึกษา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ข้าราชการครูประถมศึกษาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันจะมีภาระหนี้สินแตกต่างกัน แสดงว่า ระดับการศึกษาเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อภาวะหนี้สิน

5.4.2.4 อันดับเงินเดือน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยข้าราชการครูที่มีอันดับเงินเดือน คศ.2 เป็นส่วนใหญ่ มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 78.30 รองลงมาคือ อันดับเงินเดือน คศ.3 และครูผู้ช่วยมีจำนวน อย่างละ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 และอันดับน้อยที่สุดคือ คศ.1 มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 ผลการวิจัยพบว่า อันดับเงินเดือนมีความสัมพันธ์กับสภาพการเป็นหนี้สิน แสดงว่า ตัวแปรต้น อันดับเงินเดือนมีอิทธิพลต่อภาวะหนี้สินซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิสม ดังก้อง (2536 : 120) ซึ่งศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะหนี้สินของข้าราชการครู : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูประถมศึกษาในจังหวัดอีสานตอนบน ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการครูระดับ 7-8 เป็นหนี้สินมากที่สุด ร้อยละ 40.00 แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของรจนา สรรสม (2544 : 69) ซึ่งศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะหนี้สินของข้าราชการครูประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูประถมศึกษา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษา พบว่า ข้าราชการครูประถมศึกษาที่มีระดับ(ซี) แตกต่างกันจะมีภาวะหนี้สินแตกต่างกัน แสดงว่า ระดับชั้น (ซี) ไม่ได้เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อภาวะหนี้สิน

5.4.2.5 ระยะเวลาที่เข้ารับราชการ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยข้าราชการครูที่มีระยะเวลารับราชการส่วนใหญ่ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 63.00 รองลงมาระยะเวลา 16-20 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 15.20 และน้อยที่สุดคือ ระยะเวลาที่รับราชการระหว่าง 11-15 ปี มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.20 ผลการวิจัยพบว่า ระยะเวลาที่รับราชการมีความสัมพันธ์กับสภาพการเป็นหนี้สิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้าราชการครูที่รับราชการเป็นระยะเวลานานจะมีอายุตัวและมีเงินเดือนมาก จึงมีความต้องการในการสร้างความมั่นคงเพื่อเป็นหลักฐานในชีวิต เมื่อเกษียณอายุราชการไปแล้ว จึงเกิดภาวะหนี้สินในรูปแบบของการผ่อนชำระค่าก่อสร้างบ้านหรือซื้อที่ดิน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของรจนา สรรสม(2544 : 69) ซึ่ง

ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของข้าราชการครูประถมศึกษา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการครูประถมศึกษาที่มีระยะเวลารับราชการ แตกต่างกันจะมีภาระหนี้สินต่างกัน แสดงว่า ระยะเวลารับราชการ ไม่ได้เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สิน

5.4.2.6 สถานภาพสมรส ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ข้าราชการครูที่มีสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 78.30 รองลงมา คือ โสด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 17.40 และน้อยที่สุด คือ หย่า จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 ผลการศึกษาวิจัยพบว่า สถานภาพสมรสของข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับสภาพการเป็นหนี้สิน แสดงว่า การมีครอบครัวจะต้องมีภาระเพิ่มมากขึ้น เช่น มีบุตร การสร้างที่อยู่อาศัย เพื่อความมั่นคงของครอบครัว ก็ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายซึ่งนำไปสู่การเกิดภาระหนี้สิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสหัส แก้วยัง, 2536 (อ้างถึงในยุพา กิตติคุณภูมิธรรม, 2549 : 81) ได้ทำการศึกษาภาวะการเงินของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการครูที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีภาวะหนี้สินที่ไม่เป็นการลงทุนและหนี้สินที่เป็นการลงทุนไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของรจนา สรรสม (2544 : 69) ซึ่งศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของข้าราชการครูประถมศึกษา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการครูที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันจะมีภาระหนี้สินแตกต่างกัน แสดงว่า สถานภาพสมรสไม่ได้เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อภาวะหนี้สิน

5.4.2.7 อาชีพของกลุ่มสมรส ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยข้าราชการครูที่มีคู่สมรส ประกอบอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นส่วนใหญ่ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 54.30 รองลงมา คือ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 และน้อยที่สุดคืออาชีพค้าขาย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.20 ผลการศึกษาพบว่า อาชีพของกลุ่มสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้สิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรจนา สรรสม (2544 : 70) ซึ่งศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของข้าราชการครูประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูประถมศึกษาที่คู่สมรสมีอาชีพต่างกันจะมีภาระหนี้สินแตกต่างกัน

5.4.2.8 จำนวนผู้อยู่ในอุปการะ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ข้าราชการครูที่มีผู้อยู่ในความอุปการะ ไม่มีผู้อยู่การะเลี้ยงดูมากที่สุด จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 63.00 และน้อยที่สุด มีผู้อยู่การะเลี้ยงดู จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 32.60 ผลการศึกษา พบว่า จำนวนผู้อยู่ในอุปการะไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพการเป็นหนี้สิน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของรจนา สรรสม (2544 : 70) ซึ่งศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของข้าราชการครูประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูประถมศึกษา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ผล

การศึกษาพบว่า ข้าราชการครูประถมศึกษามีจำนวนผู้อยู่ในความอุปการะแตกต่างกันจะมีภาระหนี้สินแตกต่างกัน

5.4.3 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพการเป็นหนี้สิน อธิบายได้ว่า ครูที่มีรายได้ในครอบครัวมากจะมีแนวโน้มที่จะมีสภาพการเป็นหนี้สินน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญชู ไตรรัตน์รังษี, 2539 (อ้างถึงในยุพา กิตติคุณภิธรรม, 2549 : 82) ซึ่งศึกษาเรื่องทัศนคติของครูต่อการเป็นหนี้ คำนิยมทางวัตถุและการเป็นหนี้ของครูโรงเรียนเอกชนในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ระดับรายได้ต่อเดือนของครูไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้สินของครู กล่าวคือ ระดับรายได้ของครูที่แตกต่างกัน ไม่เป็นผลทำให้จำนวนหนี้สินครูแตกต่างกัน

5.4.4 ปัจจัยด้านสังคม พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพการเป็นหนี้สิน ซึ่งอธิบายได้ว่า ครูที่มีค่านิยมทางวัตถุมาก ไม่มีผลทำให้จำนวนหนี้สินของครูมีจำนวนมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาชีพครู ต้องเป็นแบบอย่างของสังคม เป็นต้นแบบของนักเรียน ทำให้ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านการประหยัด มัธยัสถ์อดออม ค่าใช้จ่ายไม่หมดไปกับสิ่งฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายเฉพาะในสิ่งจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญชู ไตรรัตน์รังษี, 2539 (อ้างถึงในยุพา กิตติคุณภิธรรม, 2549 : 82) ซึ่งศึกษาเรื่องทัศนคติของครูต่อการเป็นหนี้ คำนิยมทางวัตถุและการเป็นหนี้ของครูโรงเรียนเอกชนในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ค่านิยมทางวัตถุของครูไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้สินของครู กล่าวคือ ค่านิยมของครูที่แตกต่างกัน ไม่เป็นผลทำให้จำนวนหนี้สินของครูแตกต่างกัน

5.5 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับข้าราชการครู

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของข้าราชการครูในด้านอายุ อันดับเงินเดือน ระยะเวลารับราชการและสถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับสภาพการเป็นหนี้สิน แม้ว่าการเป็นหนี้ของข้าราชการครูส่วนใหญ่ จะเพื่อสร้างฐานะ ความมั่นคงให้ชีวิต ครอบครัวและเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี แต่อาชีพของข้าราชการครูผูกพันกับเรื่องของความดีงามมากกว่าอาชีพอื่น อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติมีค่าต่อสังคม ข้าราชการครูต้องทำงานและเป็นครูตลอด 24 ชั่วโมง

ปัญหาหนี้สินครูเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมานาน ซึ่งไม่สามารถแก้ไขในระยะเวลานั้นๆได้ อย่่างไรก็ดีหัวใจของการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูขั้นสุดท้าย อยู่ที่ตรงที่การยอมรับว่า คนที่จะแก้ไข

ปัญหาได้นั้นมีคนเดียวเท่านั้นในโลกนี้ไม่ใช่พระเจ้า ไม่ใช่รัฐบาล ไม่ใช่กระทรวงศึกษาธิการ ไม่ใช่เลขาธิการ สกสศ. ไม่ใช่สถาบันการเงิน แต่คือ ตัวข้าราชการครูเอง

การยอมรับข้อเท็จจริงดังกล่าว จะทำให้ครูต้องพยายามปรับตัวแก้ไขตนเอง ไม่รอคอยความช่วยเหลืออยู่ฝ่ายเดียว สาเหตุของปัญหาหนี้ ได้แก่ การกินอยู่เกินฐานะ การกู้เงินมาลงทุนในเรื่องที่ไม่รู้จริง การกู้ยืมเงินแทนญาติการตอบแทนพระคุณบิดามารดา การศึกษาของบุตร การต้องใช้จ่ายอย่างไม่คาดฝัน ฯลฯ ซึ่งในหลายกรณีเป็นเรื่องน่าเห็นใจและสมควรได้รับความช่วยเหลือในระยะสั้น แต่ในระยะยาวแล้ว ถ้าครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในการใช้จ่ายและพยายามแก้ไขปัญหอย่างจริงจังแล้ว ปัญหาหนี้สินจะไม่มีวันแก้ไขได้เป็นอันขาด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา ควรตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาภาวะหนี้สินของข้าราชการครู ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จึงต้องหาแนวทางช่วยเหลือข้าราชการที่มีหนี้สินในรูปแบบต่างๆ เช่น

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพิจารณาส่งเสริมให้ข้าราชการครูมีวินัยในการใช้จ่าย มีการประหยัดคอดออมและพึ่งพาตนเอง

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการพิจารณาให้ความเห็นชอบในการกู้ยืมเงินในระบบทุกประเภทเพื่อเป็นการถ่วงดุลความเหมาะสม ตลอดจนดูแลรายรับ-รายจ่ายของข้าราชการครูในสังกัด

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ข้าราชการครู มีรายได้เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากเงินเดือน เช่น การหารายได้นอกเวลาราชการ

2.4 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดหางบประมาณให้ครูโดยมีดอกเบี้ยต่ำให้แก่ข้าราชการครู

3. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานและนโยบาย

หน่วยงานและนโยบาย เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสศ.) ต้องถือว่า ภาวะหนี้สินของข้าราชการครูเป็นนโยบายเร่งด่วนและสำคัญยิ่ง ที่ต้องหาแนวทางให้ข้าราชการครูมีหนี้สินลดลง

3.1 กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีนโยบาย การแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูอย่างต่อเนื่อง โดยมีทั้งแผนการแก้ปัญหาและแผนการป้องกันปัญหาหนี้สิน

3.2 การแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู เป็นส่วนหนึ่งของการแก้วิกฤตศรัทธาสำหรับข้าราชการครู ซึ่งควรจะมีการพัฒนากระบวนการสำคัญๆ ได้แก่ การคัดเลือกคนเข้าศึกษา เพื่อประกอบวิชาชีพครู และการให้ค่าตอบแทนข้าราชการครู

3.3 กระทรวงศึกษาธิการ ควรจัดสรรสวัสดิการให้ข้าราชการครูอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะเรื่องที่เป็นสาเหตุที่ทำให้ข้าราชการครูเกิดหนี้สิน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ยานพาหนะ โดยจัดสรรคล้ายกับหน่วยงานรัฐวิสาหกิจทั่วไป

3.4 ควรส่งเสริมสนับสนุน ให้ข้าราชการครูมีความสามารถในการประกอบอาชีพเสริม นอกเวลาราชการ โดยการพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพและสนับสนุนเงินทุน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาโครงการพัฒนาชีวิตครู ของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานนทบุรี
2. การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู
3. การศึกษาหนี้สินข้าราชการครูในเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆบริเวณใกล้เคียง เช่นพื้นที่เขต การศึกษานนทบุรี เขต 2 เพื่อดูว่า ลักษณะหนี้สินและวัตถุประสงค์ในการกู้หนี้ยืมสินของข้าราชการครูในเขตพื้นที่นั้นๆเป็นอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **แผนยุทธศาสตร์ การแก้ปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ, ธนาคารออมสิน, เครือข่ายพัฒนาชีวิตครู. (2550). **คู่มือการดำเนินงานโครงการพัฒนาชีวิตครู**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา. (2550). **พระบรมราโชวาทและกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช**. กรุงเทพฯ: บริษัททำไทยเพลส จำกัด. ประทวน มูลห่อ. (2545). **รายงานการติดตามผลการดำเนินงานเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู เขต 5**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนและสวัสดิภาพทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู
- สำนักงานคณะกรรมการ สกสค. (2551). **สรุปผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานคณะกรรมการ สกสค. (มปป). **ครบเครื่องเรื่องแก้หนี้ กรณีศึกษาจากเค้าโครงเรื่องจริง**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานคณะกรรมการ สกสค. (มปป). **ชีวิตที่มีความสุขของครูกับเงิน**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- โสภณ รัตนากร. (2545). **คำอธิบายนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ
- อรพรรณ พันธุ์พัฒนา. (2544). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้**. (พิมพ์ครั้งแรก). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บี.เจ. เพลทโปรดิวเซอร์

วิทยานิพนธ์

- ดาว นามบัณฑิต. (2542). การศึกษาสภาพหนี้สินและความคิดเห็นต่อแนวทาง
การแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ทิพพาศรี อินทะกุล. (2547). การศึกษามูลเหตุภาระหนี้สินและความต้องการในการแก้ไข
ปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ในโครงการ
เงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์
อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารอาชีวะและเทคนิคศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบัน
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
- ยุพา กิตติคุณภูธรธรรม. (2549). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเป็นหนี้สินของครู สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามุทพรปราการ เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต(การวัดและประเมินผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- รจนา สรรสม. (2544). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะหนี้สินของข้าราชการครูประถมศึกษาเฉพาะ
กรณีข้าราชการครู ประถมศึกษา อำเภอกำแพง จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์
พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- วิจิต จรุงสุจริตกุล. (2547). การศึกษาหนี้สินของข้าราชการในเขตกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง

BOOKS

- A.H. Maslow, **Preface to Motivation Theory**. Psychosomatic Medicine 5: 85 – 92 (1943)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

หนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

DPU

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต Dhurakij Pundit University

แหล่งวิชาการประสานความร่วมมือ ๑๑๐/๑-๔ ถนนประชาชื่น หลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐ โทรศัพท์ (๖๖๒) ๙๕๔-๗๓๐๐ โทรสาร (๖๖๒) ๕๔๕-๙๖๐๕
110/1-4 Prachachuen Rd., Laksi, Bangkok 10210 Tel. (662) 954-7300 Fax. (662) 589-9605-6 www.dpu.ac.th

ที่ มธบ 0306(1)/ ๑๗ 478

14 กรกฎาคม 2551

เรื่อง ขอแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลประกอบการทำวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

ด้วย นายสินชัย มาสำราญ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการการศึกษา กำลังศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลประกอบการทำสารนิพนธ์ เรื่อง “หนี้สินครู : กรณีศึกษา ข้าราชการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1”

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จึงขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลภายในหน่วยงานของท่าน ข้อมูลที่ได้มาจะใช้สำหรับการทำสารนิพนธ์ เท่านั้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คำริชอน)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติการแทน

อธิการบดี

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2954-7300-29 ต่อ 570

(นายสินชัย มาสำราญ โทร 08 – 1308 – 5454)

ภาคผนวก ข.

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง **หนี้สินครู : กรณีศึกษาข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1**
คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง หนี้สินครู: กรณีศึกษาข้าราชการครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเป็นหนี้สิน เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้และความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 จังหวัดนนทบุรี ปัจจุบัน พบว่า ข้าราชการครูประมาณ 48 % ของข้าราชการครูทั้งหมด มีปัญหาหนี้สิน ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง และส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่

ผู้วิจัยคิดว่า ถ้าหนี้สินที่ข้าราชการครูมีอยู่เป็นหนี้ที่เกิดจากการลงทุน เช่น การซื้อหรือปลูกสร้างบ้านเพื่ออยู่อาศัย การศึกษาพัฒนาตนเองหรือบุตรและบริวาร หนี้สินเหล่านี้ไม่น่าเป็นสิ่งที่เสียหายกลับเป็นเรื่องที่น่าส่งเสริม ดังนั้น เพื่อสะท้อนความเป็นจริงของสภาพการเป็นหนี้ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้และความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ช่วยตอบแบบสอบถามนี้ และขอได้โปรดตอบให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริงและความเห็นของท่าน ผู้วิจัยจะใช้คำตอบของท่านเพื่อการวิจัยเรื่องนี้เท่านั้นและขอรับรองว่า จะเก็บคำตอบของท่านไว้เป็นความลับ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอจะกระทำเป็นภาพรวม ผลการวิจัยจึงไม่ส่งผลกระทบต่อท่านและองค์กรของท่านแต่ประการใด แต่กลับจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู

แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน 15 ข้อ
ตอนที่ 2 สถานภาพการเป็นหนี้ของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน 5 ข้อ
ตอนที่ 3 เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้ของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน 3 ข้อ
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน 5 ข้อ

ผู้วิจัย ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

(นายสินชัย มาสำราญ)

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการจัดการการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

DRU

The logo for DRU (Doravongchai Rajabhat University) features the letters 'DRU' in a large, purple, serif font. To the right of the 'U' is a stylized globe or sphere composed of blue and purple horizontal stripes.

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดกาเครื่องหมาย / ลงใน และเติมข้อความในช่องว่างที่เว้นไว้ให้ตามความเป็นจริง

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 20-30 ปี 31-40 ปี
 41-50 ปี 51 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี
 ปริญญาโท ปริญญาเอก/เทียบเท่า
4. ปัจจุบันท่านเป็นข้าราชการระดับ ครูผู้ช่วย คศ.1 คศ.2
 คศ.3 อื่นๆโปรดระบุ
5. อายุราชการของท่าน 1-5 ปี 6-10 ปี 11-15 ปี
 16-20 ปี 21 ปีขึ้นไป
6. เงินเดือนปัจจุบันของท่าน ต่ำกว่า 10,000 บาท 10,001-15,000 บาท 15,001-20,000 บาท
 20,001-25,000 บาท 25,001-30,000 บาท 30,001-35,000 บาท
 มากกว่า 35,000 บาท

7. รายได้อื่นนอกจากเงินเดือน (เฉลี่ยต่อเดือน)

- ไม่มีรายได้   1-3,000 บาท   3,001-5,000 บาท
 5,001-10,000 บาท   10,001-15,000 บาท   15,001-20,000 บาท
 มากกว่า 20,000 บาท โปรดระบุ.....บาท

8. ค่าใช้จ่ายของท่าน(เฉลี่ยต่อเดือน)

- ต่ำกว่า 3,000 บาท   3,001-5,000 บาท
 5,001-10,000 บาท   10,001-15,000 บาท
 มากกว่า 15,000 บาทโปรดระบุ.....บาท

9. สถานภาพสมรส

- โสด (ข้ามไปตอบข้อ 13)   สมรส
 หย่า   หม้าย

10. จำนวนบุตร

- ไม่มีบุตร   1-2 คน
 3-4 คน   มากกว่า 4 คน โปรดระบุ.....คน

11. อาชีพของกลุ่มสมรส(กรณีท่านสมรสและคู่สมรสอยู่ด้วยกัน)

- ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ   ค้าขาย
 บริษัท/โรงงาน   ธุรกิจส่วนตัว
 พ่อบ้าน/แม่บ้าน   ทำการเกษตร
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

12. รายได้ของกลุ่มสมรสต่อเดือน

- ไม่มีรายได้   1-3,000 บาท   3,001-5,000 บาท
 5,001-10,000 บาท   10,001-15,000 บาท   15,001-20,000 บาท
 มากกว่า 20,000 บาท โปรดระบุ.....บาท

13. ครอบครัวของท่านมีสมาชิก.....คน

14. สมาชิกในครอบครัวที่ท่านต้องอุปการะเลี้ยงดู(ไม่มีรายได้เป็นของตนเอง) คือ

- บุตรกำลังศึกษา.....คน
 อื่นๆ ระบุ.....จำนวน.....คน

15. นอกจากคนในครอบครัวเดียวกับท่าน ท่านมีภาระต้องส่งเสียเลี้ยงดูคนอื่นอีกหรือไม่ (เช่น ส่งน้องเรียนหนังสือ)

- มี เดือนละประมาณ.....บาท
 ไม่มี

ตอนที่ 2

สถานภาพการเป็นหนี้

คำชี้แจง : โปรดกาเครื่องหมาย / ลงใน และเติมข้อความในช่องว่างที่เว้นไว้ให้ตามความเป็นจริง

1. ท่านคิดว่ารายได้ของครอบครัวเป็นอย่างไร

- สมดุลกัน (พอมีพอใช้)   รายได้มากกว่ารายจ่าย (มีเหลือเก็บ)
- รายจ่ายมากกว่ารายได้ (ไม่พอใช้)

2. รายจ่ายในแต่ละเดือนที่ท่านต้องจ่ายในรายการต่อไปนี้เฉลี่ยเดือนละเท่าใด

- 4.1 ค่าปัจจัย 4.....บาท
- 4.2 ค่าสาธารณูปโภค.....บาท(เช่นค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า)
- 4.3 ค่าภาษีสังคม.....บาท(เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน)
- 4.4 ค่าใช้จ่ายผู้อยู่ในความอุปการะ.....บาท
- 4.5 ค่าผ่อนชำระหนี้ทั้งสิ้น.....บาท
- 4.6 ค่าเงินออม.....บาท
- 4.7 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ.....บาท

3.ท่านมีหนี้สินตั้งแต่เมื่อไร

- ก่อนเข้ารับราชการครู   หลังรับราชการครู

4. ปัจจุบันท่านมีหนี้สินอยู่ที่ทั้งสิ้นในระดับใด

☐ 1-10,000 บาท	☐ 10,001-20,000 บาท
☐ 20,001-30,000 บาท	☐ 30,001-40,000 บาท
☐ 40,001-50,000 บาท	☐ 50,001-60,000 บาท
☐ 60,001-70,000 บาท	☐ 70,001-80,000 บาท
☐ 80,001-90,000 บาท	☐ 90,001-100,000 บาท
☐ 100,001-200,000 บาท	☐ 200,001-300,000บาท
☐ มากกว่า 300,000 บาท โปรดระบุ.....บาท	

5. ถ้าแบ่งภาวะหนี้สินของข้าราชการครูออกเป็น 3 กลุ่ม ท่านอยู่ในกลุ่มใด

- กลุ่มที่ 1 หนี้ปกติ ได้แก่ ข้าราชการครูที่มีวงเงินกู้ต่ำ เนื่องจากถูกหักเงินเดือนแล้วสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้โดยไม่มีปัญหา
- กลุ่มที่ 2 หนี้ปกติที่ต้องการความช่วยเหลือ ได้แก่ ข้าราชการครูที่มีวงเงินกู้สูงเมื่อหักเงินเดือนแล้ว ต้องการความช่วยเหลือเล็กน้อย จะสามารถผ่อนชำระได้สะดวกโดยไม่เดือดร้อน
- หนี้วิกฤต ได้แก่ ข้าราชการครูที่มีวงเงินกู้สูงเมื่อถูกหักเงินเดือนแล้ว ไม่มีเงินเหลือพอที่จะสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้

ตอนที่ 3

เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสภาพการเป็นหนี้

คำชี้แจง : โปรดกาเครื่องหมาย / ลงใน และเติมข้อความในช่องว่างที่เว้นไว้ให้ตามความเป็นจริง

1. ปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อหลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะคุณภาพการเรียนการสอน ท่านคิดว่า สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาหนี้สินมาจากสาเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ซื้อหรือสร้างบ้านเพื่ออยู่อาศัย
- มีความจำเป็นต้องรักษาสถานะภาพของสังคมสูง
- ซื้อหรือเช่าซื้อยานพาหนะ
- มีที่ให้กู้ดอกเบี้ยต่ำ
- เพื่อการศึกษาบุตร
- เจ็บป่วยหรือกู้เพื่อใช้รักษาผู้ที่อยู่ในอุปการะ
- เพื่อเลี้ยงดูบิดามารดา
- หนี้สินสะสม(ก่อนเข้ารับราชการ)
- เพื่อการพัฒนาตนเอง
- รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย
- ลงทุนเพื่อทำอาชีพเสริม
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

2. หนี้สินของท่านมาจากแหล่งใดบ้าง(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- สหกรณ์ออมทรัพย์ครู
- สวัสดิการของครูสภา
- ธนาคารของรัฐ ได้แก่ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงไทย และธนาคารอาคารสงเคราะห์
- ธนาคารพาณิชย์อื่นๆ
- สถาบันการเงินอื่นๆ
- บุคคลทั่วไป/ญาติพี่น้อง
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

3.ท่านมีบัตรเครดิต บัตรเดบิต บัตรเงินสด หรือไม่

- มี ไม่มี

ตอนที่ 4

ความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดกาเครื่องหมาย / ลงใน และเติมข้อความในช่องว่างที่เว้นไว้ให้ตามความเป็นจริง

1. ระยะเวลาที่ท่านจะต้องผ่อนชำระหนี้ต่อไปกี่ปี

1-5 ปี

6-10 ปี

11-15 ปี

มากกว่า 15 ปี

2. วิธีการชำระหนี้ของท่าน

หักเงินเดือน

จ่ายผ่านธนาคาร

ผ่อนชำระโดยตรงกับเจ้าหนี้

อื่นๆ โปรดระบุ.....

3. ท่านเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินอะไรบ้าง

โครงการเงินทุนหมุนเวียน

โครงการพัฒนาชีวิตครู

โครงการสินเชื่อวิทยฐานะ

เข้าร่วมอบรมหลักสูตร “การพัฒนาชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง”

เข้าร่วมโครงการ คลินิกการเงินครูและบุคลากรทางการศึกษา

อื่นๆ โปรดระบุ.....

คำชี้แจง : โปรดแสดงความคิดเห็นในช่องว่างที่เว้นไว้ตามความเป็นจริง

4. ท่านคิดว่าท่านจะแก้ปัญหานี้สินของท่านได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5.ท่านคิดว่าหน่วยงานที่จะช่วยแก้ปัญหานี้สินของท่านได้ คือหน่วยงานใดบ้างและอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ท่านให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อวยชัย ชะบา

วุฒิการศึกษา   คุษฎีบัณฑิต
 สาขาการบริหารการพัฒนา
 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สถานที่ทำงาน และติดต่อ

200/4 ซอยแจ้งวัฒนะ 14 ถนนแจ้งวัฒนะ
 เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

2. นางมะลิวัลย์ อินทรเสียร

ตำแหน่ง   หัวหน้ากลุ่มอำนวยการ
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1
 วุฒิการศึกษา   การศึกษามัธยมศึกษา
 สาขาประวัติศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

สถานที่ทำงาน และที่ติดต่อ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1
 อำเภอเมืองนนทบุรี
 จังหวัดนนทบุรี 11000

3. นายคัมภีร์ โพธิ์รัตน์

ตำแหน่ง   ผู้อำนวยการ โรงเรียนชุมชนวัดส้มเกลี้ยง
 วุฒิการศึกษา   ครุศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาการบริหารการศึกษา
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถานที่ทำงาน และที่ติดต่อ

โรงเรียนชุมชนวัดส้มเกลี้ยง
 อำเภอบางกรวย
 จังหวัดนนทบุรี 11130

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นายสินชัย มาสำราญ

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรีรัฐศาสตร์บัณฑิต

คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2512

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

กรรมการผู้จัดการ

บริษัท บางกอกแบริสเตอร์ แอนด์บิสิเนส จำกัด

12/25 ชั้น 4 ซอยเทศบาลรังรักษ์ใต้ ถนนเทศบาล

สงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร

กรุงเทพมหานคร 10900

